

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Monikulttuurisuuden kohtaaminen Oiva-
toiminnassa**

Vuorovaikutus ymmärryksen perustana

Jake Salin

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 2 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jake Salin	Sivumäärä 48 ja 5 liitesivua
Työn nimi Monikulttuurisuuden kohtaaminen Oiva-toiminnassa - vuorovaikutus ymmärryksen perustana	
Ohjaava opettaja Sanna Lukkarinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Jyväskylän settlementti ry / Oiva ja Ilona –hanke & Jyväskylän kansalaisopisto / Avaimet onnistumiseen –koulutus	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön avulla selvitettiin, kuinka Jyväskylän Settlementti ry:n Oiva ja Ilona -hankkeen toimintaan osallistuneet kantaväestöä edustavat pojat tai miehet olivat suhtautuneet pääosin Jyväskylän kansalaisopiston Avaimet onnistumiseen –koulutuksen kautta Oiva-toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin. Työllä selvitettiin myös miten etniset rajat ylittävä vuorovaikutus oli toteutunut Oiva-toiminnassa. Selvitys oli tarpeellinen, jotta Oiva-toiminnassa tapahtuvaa kulttuurin välistä vuorovaikutusta pystytään kehittämään.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajina toimivat Jyväskylän Settlementti ry:n sukupuolisensitiivisen erityisnuorisotyön kehittämishanke Oiva ja Ilona sekä Jyväskylän kansalaisopiston Avaimet onnistumiseen –koulutus, joka järjestää kieli- ja kulttuurikoulutusta nuorille maahanmuuttajille. Molempien tilaajien keskeisiä toimintatapoja ovat sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys, joiden avulla pyritään huomioimaan jokainen osallistuja omana yksilönään. Keskeisiä teemoja tilaajien toiminnassa ovat lisäksi pienryhmätoiminta, osallisuus sekä sosiaalinen vahvistaminen.</p> <p>Opinnäytetyön keskiössä olivat asenteet ja vuorovaikutus sekä se, miten ne liittyvät toisiinsa. Nämä nousivat merkittävään asemaan, koska haastattelumateriaalin kautta selvitettiin Oiva-toimintaan osallistuneiden kantaväestön nuorten asenteita maahanmuuttajanuoria kohtaan ennen heidän toimintaan osallistumistaan sekä toimintaan osallistumisen jälkeen. Yhtä tärkeää oli myös tarkastella välissä tapahtunutta etniset rajat ylittävää vuorovaikutusta sekä sen laatua ja määrää. Opinnäytetyön tutkimusosuus toteutettiin kvalitatiivisin menetelmin. Haastattelut olivat puolistrukturoituja yksilöhaastatteluja ja niihin osallistui kolme Oiva-toimintaan osallistunutta kantaväestön nuorta.</p> <p>Haastateltujen kantaväestön nuorten suhtautuminen maahanmuuttajanuoriin ennen heidän kohtaamistaan Oiva-toiminnassa oli neutraalia tai hieman positiivista. Toiminnassa tapahtunut vuorovaikutus vaikutti jääneen pinnalliselle tasolle ja mieleenpainuvimmat etniset rajat ylittävät vuorovaikutuskokemukset olivat olleet non-verbaalisia. Oiva-toiminta oli vaikuttanut kahden haastateltavan suhtautumiseen maahanmuuttajanuoria kohtaan positiivisesti ja yhden suhtautuminen oli pysynyt entisellään. Haastateltavien voidaan katsoa suhtautuneen Oiva-toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin positiivisesti. Analyysin perusteella erityisen laadukasta vuorovaikutusta haastateltavien ja maahanmuuttajanuorten välille ei ollut syntynyt, koska haastateltavat kokivat, etteivät olleet kohdanneet toiminnassa tarpeeksi samoja maahanmuuttajanuoria tai yhteinen kieli puuttui.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajien vastuulle jää vertailla opinnäytetyöllä saavutettua tietoa ja pohtia sen asemaa jo aiemmin kerättyyn tietoon. Opinnäytetyöllä ei kehitetty valmista mallia kulttuurien välisen kohtaamisen parantamiseen Oiva-toiminnassa, mutta kehitysehdotuksia oli toki kirjattu. Toiminnan kehittämiseksi ehdotettiin ohjaajavetoisen ohjatun toiminnan lisäämistä sekä toiminnan kautta vuorovaikutukseen pyrkimistä. Toinen keskeinen kehitysehdotus on maahanmuuttajanuorten sitouttaminen Oiva-toimintaan, jotta etniset rajat ylittävä vuorovaikutus voisi olla laadukkaampaa.</p>	
Asiasanat kantaväestö, maahanmuuttajat, asenteet, sosiaalinen vuorovaikutus, sukupuolisensitiivisyys, osallisuus, pienryhmät	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jake Salin	Number of Pages 48, 5 appendices
Title Facing multiculturalism in Oiva-activities - understanding based on interaction	
Supervisor Sanna Lukkarinen	
Subscriber and/or Mentor Jyväskylä's Settlement ry / Oiva and Ilona –project & Jyväskylä's community college / Avaimet onnistumiseen (Keys to success) –training	
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to examine how young native male population of Finland who has participated in activities of Jyväskylä's Settlement ry Oiva and Ilona -project, dealt with immigrants who also participated in Oiva-activities. Immigrants who participated in Oiva-activities were often studying in Avaimet onnistumiseen (keys to success) –training organized by Jyväskylä's community college. The thesis also examined how ethnic borders transgressive interaction was actualized in Oiva-activities. The research was necessary so that the intercultural social interaction could be developed in Oiva-activity.</p> <p>The subscribers of this thesis were Jyväskylä's Settlement ry gender sensitive special youth work project Oiva and Ilona and Avaimet onnistumiseen –training organized by Jyväskylä's community college which offers language and culture education for young immigrants. Main methods of both subscribers are gender and culture sensitivity which purpose is to pay attention to each participant as an individual. The central themes in subscribers activities are also small group activities, social empowerment and participation.</p> <p>Most important themes in this thesis were attitudes and social interaction and how these are related to each other. These are important because the thesis examined what kind of thoughts young native male population of Finland who had participated in Oiva-activities had towards immigrants before and after they met young immigrants in Oiva-activities. As important was to examine the quality and quantity of ethnic boarder transgressive social interaction. Research part of the thesis was conducted with qualitative methods. The interviews were semi-structured individual interviews. Three young native male people who had participated in Oiva-activities were interviewed.</p> <p>The attitudes of all three interviewed were neutral or slightly positive towards young immigrants before they met each other in Oiva-activities. Social interaction between interviewed and immigrants seems to have been quite superficial and most memorable experiences of ethnic borders transgressive interaction seems to have been non-verbal. The attitudes of two of the interviewed changed positively towards the immigrants while the thirds remained unchanged. Interviewees seem to relate positively towards immigrants participating in Oiva- activities. Based on the analysis social interaction between interviewees and immigrants had not been particularly composed. The interviewees felt they did not meet the same immigrants enough in Oiva-activities or common language was missing.</p> <p>The thesis did not create any kind of template about how to develop cultural interaction in Oiva-activity. Responsibility to take advantage of the thesis is on the subscribers. Development proposals the thesis gives, of course. For development it recommends adding instructor-led activities and getting in social interactions through the functional activities. Another key development proposal is that the immigrants should be committed to Oiva-activities so that ethnic boarders transgressive interaction could be better.</p>	
Keywords original population, immigrants, attitudes, social interaction, gender sensitivity, complicity, small groups	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJAT	7
2.1 Avaimet onnistumiseen – koulutus	8
2.2 Oiva ja Ilona –hanke	9
2.3 Yhteistyö	10
3 KESKEISIMMÄT KÄSITTEET	11
3.1 Pienryhmätoiminta	12
3.2 Osallisuus	13
3.3 Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen erityisnuorisotyö	15
3.4 Kantaväestöä edustava henkilö	18
3.5 Maahanmuuttajanuori	18
4 TEORIAPOHJA	19
4.1 Maahanmuutto Suomessa	19
4.2 Asenteet	22
4.3 Sosiaalinen vuorovaikutus	25
4.4 Vuorovaikutuksen merkitys asenteisiin	29
5 HAASTATTELUAINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYSOINTI	31
5.1 Kysymyksen asettelu ja metodien valinta	31
5.2 Haastateltavien perustiedot	34
5.3 Kulttuurinvälinen vuorovaikutus Oiva-toiminnassa	35
5.4 Asenteet maahanmuuttajanuoria kohtaan Oiva-toiminnassa	38
6. POHDINTA JA ARVIOINTI	40
6.1 Kehitysehdotukset	40
6.2 Opinnäytetyön pätevyys	42
LÄHTEET	46
LIITTEET	49
LIITTEIDEN LÄHTEET	53

1 JOHDANTO

Paneudun opinnäytetyössäni tarkastelemaan kantaväestön nuorten suhtautumista maahanmuuttajanuoriin vapaa-ajan toiminnassa. Pohdin myös nuorten etnisten rajojen ylittävien sosiaalisten suhteiden syntymistä ja pysyvyyttä. Opinnäytetyöni idea syntyi muutaman tunnustelun kautta ja lopulta tilaajien edustajien kanssa käymieni keskustelujen pohjalta, opinnäytetyön keskeiseksi teemaksi asettui rajattu ja itseäni kiinnostava aihe: Kuinka Oiva-toimintaan osallistuneet kantaväestöä edustavat henkilöt ovat kokeneet maahanmuuttajanuorten osallistumisen Oiva-toimintaan? Kerron työni tilaajista lisää tuonnempana.

Maahanmuutto Suomeen on ollut kasvussa ja tämän kautta näyttäytyy myös aiheeni ajankohtaisuus. Pidän erittäin tärkeänä, että maahanmuuttajat sekä kantaväestöä edustavat henkilöt ja tässä työssä tarkasteltuna etenkin nuoret sellaiset, kohtaavat toisiaan, oppivat ymmärtämään toisten kulttuuria ja käyttäytymistä syvemmin sekä toimimaan keskenään arjen erilaisissa tilanteissa. Asenneilmapiiri tuntuu kuitenkin kärjistyneen Suomessa ja ääripäät vaikuttavat olevan yhä kauempana toisistaan. Keskustelua hallitsevat usein yleistyksset, stereotypiat ja ennakkoluulot eri ryhmistä, jonka vuoksi asiat vääristyvät ja kärjistyvät. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 261.)

Nuoruutta voidaan pitää aikana, jolloin kavereiden kohtaaminen ja ystävyssuhteiden luominen on yleisempää kuin elämän muissa vaiheissa (Kivijärvi 2015, 20). Niin maahanmuuttajanuorten kuin kantaväestöä edustavien nuorten, kuten lähestulkoon kaikkien etuna voidaan pitää, että eri etnisen ja kulttuurisen taustan omaavat ihmiset kohtaavat toisiaan sekä alkavat aidosta mielenkiinnosta toimimaan toistensa kanssa tai vähintään tulevat toimeen keskenään. Vapaa-ajan toimintaa taas pidetään sen vapaaehtoisuuden, yhteisten intressien sekä vuorovaikutuksen ja kankeiden rakenteiden puuttumisen vuoksi helpommin ryhmärajoja rikkovana kuin esimerkiksi koulu- maailmaa (mt., 21).

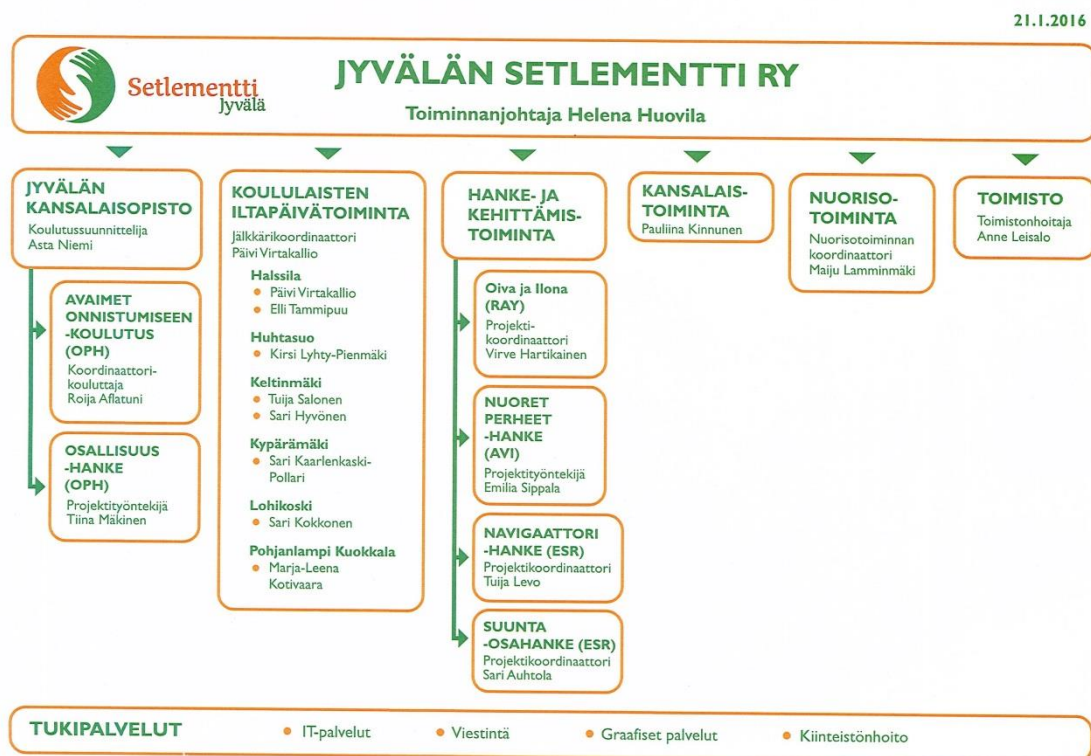
Opinnäytetyön rakenne koostuu johdannon lisäksi kuudesta pääluvusta. Johdannon jälkeen esittelen lyhyesti työni tilaajat. Tämän jälkeen kerron opinnäytetyöni keskeisimmistä käsitteistä. Keskeisimpien käsitteiden tarkoituksena on avata lukijalle erityi-

sesti Oiva-toiminnan luonnetta sekä kertoa kahdesta haastatteluiden kannalta erityisen keskeisestä käsitteestä. Luvun neljä, teoria, tarkoituksena on toimia johdantona haastatteluiden analyysin äärelle. Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyöni keskeisintä sisältöä ja pyrin avaamaan tarkastelemaani asiaa laajemmalla tasolla, irrottamalla sen hetkeksi opinnäytetyöni tilaajista, mutta lukujen lopuksi kuitenkin liittämään sen takaisin niihin. Luku neljä kiteyttää opinnäytetyöni keskeisimmän idean. Luvussa viisi kerron haastattelun taustoista ja miten päädyin tämänkaltaisiin tiedonkeruumetodeihin, puran haastattelut sopivaan muotoon ja pohdin, millaisia asioita sieltä oikeastaan käy ilmi. Viimeisessä, kuudennessa luvussa annan työn tilaajille kehitysehdotuksia sekä pohdin opinnäytetyöni luotettavuutta.

2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJAT

Opinnäytetyöni tilaajina toimivat Oiva tupa kaikkien Ilona –hanke (jatkossa Oiva ja Ilona) sekä Avaimet onnistumiseen – koulutus. Tutustuin ensimmäisen kerran Oivaan ja Ilonaan syksyllä 2013, sen ollessa vielä suhteellisen nuori. Tein tuolloin viestinnän ja markkinoinnin harjoittelujakson kyseiseen hankkeeseen. Samalla sain ensikosketuksen myös osittain samoissa tiloissa toimivaan Avaimet onnistumiseen - koulututukseen.

Seuraavan kerran päädyin näiden toimijoiden pariin syksyllä 2014, jolloin aloitin erityiskasvatuksen harjoittelun molemmissa toimijoissa. Samalla rupeamalla tein hankkeisiin loput harjoitteluni sekä sosiaalisen vahvistamisen projektiointoni. Tämä poiki minulle syksylle 2015 sekä keväälle 2016 tuntiopettajan töitä Avaimet onnistumiseen – koulutuksesta. On siis varsin loogista, että juuri nämä kaksi toimijaa tilaavat myös opinnäytetyöni. Minulle on erityisen mieltä, että voin pyrkiä tämän opinnäytetyön kautta kehittämään molempien toimintaa sekä niiden välistä yhteistyötä. Molemmat toimijat ovat olleet keskeisessä asemassa yhteisöpedagogi-opintojeni aikaisessa ammatillisessa kehityksessä.

Kuvio 1: Jyväskylän Setlementti ry:n organisaatiokaavio. *Oiva ja Ilona –hanke sijaitsee kaaviossa hanke ja kehittämistoiminnan alla, kun taas Avaimet onnistumiseen – koulutus toimii Jyväskylän kansalaisopiston alaisuudessa. (Jyväskylän Setlementti ry 2015)*

2.1 Avaimet onnistumiseen – koulutus

Jyväskylän kansalaisopiston Avaimet Onnistumiseen – koulutus järjestää kokonaisvaltaista elämänhallintaa tukevaa kieli- ja kulttuuriopetusta nuorille maahanmuuttajille. Koulutuksen tavoitteena on nuorten, pääsääntöisesti 17 - 29 -vuotiaiden maahanmuuttajanuorten opiskeluvalmiuksien ja kielitaidon vahvistaminen. Näiden taitojen kehittämisellä voidaan parantaa koulutukseen osallistuvien opiskelu- ja työskentelyvalmiuksia. (Jyväskylän kansalaisopisto 2014, 1-2.) Keskeisiä menetelmiä ja toimintatapoja Avaimet Onnistumiseen –koulutuksessa ovat sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys, toiminnallinen pedagogiikka, integroitu suomen kielen opetus, voimauttaminen ja vahvistaminen sekä osallisuus (mt., 3).

Sukupuolisensitiivisyyden vuoksi miehille ja naisille on omat ryhmät, mutta osittain myös yhteistä toimintaa. Avaimet onnistumiseen – koulutusta miehille järjestetään pääosin Jyväskylässä Kansalaistoimintakeskus Matarassa Oiva ja Ilona –hankkeen toimitilassa sekä Jyvälän uudessa Settlementitalossa Jyväskylän Nisulassa. Koulutusta järjestetään myös Jyväskylän kansalaisopiston tiloissa, kaupungin pääkirjastolla. Avaimet onnistumiseen – koulutuksen rahoitus tulee Opetushallituksen nuorisotakuu rahoituksen kautta, jota hakivat yhdessä Jyvälän ja Jyväskylän kansalaisopistot.

Avaimet onnistumiseen – koulutus on tarjonnut toimintaa naisille jo useamman vuoden ajan. Miesten toimintaa pilotoitiin keväällä 2013 ja sen määrää alettiin lisäämään syksystä 2014 alkaen. Tarve tälle osoittautui suureksi ja osallistujamäärä miesten ryhmissä on ollut melkein koko ajan sen alkamisesta asti maksimissa. Tähän mennessä osallistujia miesten ryhmässä on ollut (kevät 2014 – syksy 2015) lähes viisikymmentä ja yhdelle kaudelle osallistuu noin kymmenen henkilöä.

2.2 Oiva ja Ilona –hanke

Jyvälän Settlementti ry:n Oiva ja Ilona – hanke on sukupuolisensitiivisen erityisnuorisotyön kehittämishanke, jonka tarkoituksena on vahvistaa nuorten elämänhallintaa ja osallisuutta pienryhmätoiminnan sekä yksilötyön avulla. Oiva ja Ilona -hanke tarjoaa nuorelle luotettavan aikuisen tukea ja sosiaalista vahvistamista sekä täydentää Jyväskylän kaupungin ja sen verkostotoimijoiden tarjontaa Jyvässeudulla. Hanke pyrkii toimimaan alueellisesti sukupuolisensitiivisen erityisnuorisotyön asiantuntijana sekä lisäämään yhteistyötä eri alueilla toimivien sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä toteuttavien tahojen kanssa. Oiva ja Ilona – hanke on suunnattu 12-28 –vuotiaille nuorille. Sukupuolisensitiivisyyden vuoksi pojille, miehille, heiksi itsensä kokeville sekä tytöille, naisille ja heiksi itsensä kokeville on oma toimintansa. (Jyvälän settlementti 2015.) Minä keskityn tässä työssä Oiva-toimintaan, eli ensimmäiseksi mainitsemaani ryhmään.

Oiva ja Ilona -tila sijaitsee Kansalaistoimintakeskus Matarassa, Jyväskylän Tourulassa. Hanke on Jyvälän Settlementti ry:n hallinnoima ja sitä rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. Tilavuokran kustantaa Jyväskylän kaupunki. Ensimmäinen rahoi-

tus oli kolmivuotinen, vuosille 2012 – 2015. Joulukuussa 2015 hanke sai jatkorahoituksen vuosille 2016 - 2017.

Oiva-toiminta on vapaa-ajan toimintaa ja sitä järjestetään pääosin pienryhmissä. Oiva-toiminta poikkeaa perinteisestä nuorisotilatoiminnasta jonkin verran. Osallistujat tulevat usein jonkin tahon ohjaamina mukaan toimintaan. Kukin osallistuja on yksilö, jolla on omat tarpeet ja tämä huomioidaan myös toiminnassa ja sen suunnittelussa. Pienryhmätoiminnan kautta pyritään vahvistamaan esimerkiksi osallistujien elämänhallintaa, sosiaalisia taitoja sekä luottamusta muihin ja itseensä, josta lisää tuonnempana.

2.3 Yhteistyö

Oiva ja Ilona – hanke sekä Avaimet onnistumiseen – koulutus ovat luonnollisia yhteistyökumppaneita, sillä niillä on osittain samat intressit, toimintatavat ja menetelmät. Lisäksi ne toimivat osittain samassa tilassa, mikä mahdollistaa hyvin kitkattoman yhteistyön. Avaimet Onnistumiseen – koulutuksen osallistujia on osallistunut Oiva ja Ilona – hankkeen toimintaan, niin poika- kuin tyttötyön puolella ja suuri osa Oiva-toimintaan osallistuneista maahanmuuttajista on opiskellut Avaimet onnistumiseen – koulutuksessa. Avaimet Onnistumiseen – koulutuksen ja Oiva ja Ilona – hankkeen koordinaattorit työskentelevät samoissa tiloissa, jolloin myös yhteisten toimintojen ja tapahtumien suunnitteleminen on luonnollista. Mielenkiintoiseksi yhteistyön tekee monta yhteistä tekijää, mutta myös toimintojen erilainen luonne mainitsemistani osittain samoista intresseistä ja toimintatavoista huolimatta. Avaimet Onnistumiseen – koulutus tarjoaa koulutusta maahanmuuttajanuorille, kun taas Oiva ja Ilona – hanke tarjoaa nuorille vapaa-ajan toimintaa.

Avaimet onnistumisen –koulutuksen miesten ryhmäläisiä on ollut mukana etenkin Oiva-toiminnan avoimessa ryhmätoiminnassa sekä futsalvuorolla. Ne ovat olleet myös osa usean Avaimet Onnistumiseen – koulutukseen osallistuneen maahanmuuttajanuoren viikko-ohjelmaa. Viikko-ohjelma Avaimet Onnistumiseen – koulutukseen osallistuville suunnitellaan kunkin tarpeiden mukaan. Osalle osallistujilla tulee saada noin 20 tunnin edestä ohjelmaa ja opetusta viikolle, jotta heidän osallistumisensa

voidaan kirjata te -toimistossa osaksi heidän kotoutumissuunnitelmaansa omaehtoisena opiskeluna, joka oikeuttaa Kelan ylläpitokorvaukseen. Avaimet Onnistumiseen – koulutus ei aiemmin pystynyt yksin järjestämään näin montaa tuntia ohjelmaa viikossa, joten yksi luonnollisista yhteistyökumppaneista oli Oiva ja Ilona – hanke (Keväällä 2016 Avaimet Onnistumiseen –koulutus kykenee tarjoamaan osallistujille 20 viikkotuntia omasta takaa). Oiva-toimintaan osallistuvat kantaväestöä edustavat nuoret eivät tietysti voi osallistua Avaimet Onnistumiseen – koulutukseen toimintaan, koska he eivät ole maahanmuuttajia.

Työni tilaajat tekevät keskenään aktiivista yhteistyötä myös harjoittelijoiden osalta. Useille opiskelijoille, kuten minulle syksyllä 2014 tarjottiin mahdollisuutta tehdä harjoitteluni jaettuna molemmille toimijoille. Kahden toimijan harjoittelua pidän rikkautena ja uskon, että minulla on suhteellisen pitkäaikaisena harjoittelijana selkeä kuva yhteistyöstä, sen vahvuuksista ja kehittämiskohdista. Näen myös, että mikäli yhteistyö näiden kahden toimijan kesken jatkuu tulevaisuudessakin tiiviinä ja menetelmät ovat yhä osittain yhteiset, on myös tulevilla työharjoittelijoilla ja opiskelijoilla tilaisuuksia tehdä esimerkiksi opinnäytetyö jaettuna harjoittelijana näille kahdelle toimijalle.

3 KESKEISIMMÄT KÄSITTEET

Tässä luvussa tutustutaan opinnäytetyöni sekä erityisesti Oiva-toiminnan keskiössä oleviin käsitteisiin. Haluan korostaa, että käsitteet ovat usein monitulkintaisia, enkä pyri kirjoittamaan käsitteitä yksiselitteisesti auki, vaan poimimaan oleelliset asiat tarkoitukseni varten.

Pienryhmätoiminta, osallisuus sekä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys ovat Oiva-toiminnan keskeisimpiä teemoja ja ne ovat vahvasti liitoksissa toisiinsa. Nämä käsitteet pyrin avaamaan siten, että niiden yhteys Oiva-toimintaan on nähtävissä. Tarkoitukseni on käsitellä opinnäytetyöni keskeisen terminologian mahdollisimman lukijaystävällisesti sekä hyödyntää ajankohtaista tietoa aiheeseen liittyen. Käsitteet maahanmuuttajanuori ja kantaväestöä edustava nuori olivat erittäin keskeisessä asemassa haastatteluissa, kuten myös koko opinnäytetyössä. Tästä syystä on tärkeää, että

kaikille on selvää, mitä niillä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan ja näihinkin termeihin tutustutaan alaluvuissa.

3.1 Pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminta on aina kohdennettua toimintaa ja sillä pyritään vastaamaan osallistujien sekä ryhmän tarpeisiin. Kohdennetun pienryhmätoiminnan suurena etuna voidaan pitää sitä, että se antaa mahdollisuuden sosiaalisten taitojen harjoittamiseen niille, joilla ne eivät välttämättä ole niin hyvät. Tämä tapahtuu usein vertaisryhmissä. Pienryhmätoiminnan kautta pyritään vahvistamaan osallistujien sosiaalisia taitoja positiivisten kokemusten kautta. Sosiaaliset taidot vaikuttavat merkittävästi yksilön itsetuntoon, minäkuvaan ja elämänhallintaan. Näillä taidoilla tarkoitetaan eri osa-alueita, jotka liittyvät ihmisten kanssa toimimiseen. Osana sosiaalisia taitoja ovat myös niin kutsutut kaveritaidot, joita ovat esimerkiksi muiden huomioon ottaminen, kyky ilmaista oma mielipide, kiusaamisesta pidättäytyminen sekä tarvittaessa uskallus pyytää apua. Vertaisuudella on myös oma merkityksensä sosiaalisia taitoja harjoitellessa. Vertaisryhmissä osallistujat pääsevät oppimaan asioita ja käyttäytymistä toisiltaan, turvallisen aikuisen tai aikuisten läsnä ollessa. (Muhonen & Lallukka & Turtiainen 2009, 26-28.)

Oiva-toiminnassa ryhmätoiminta on nimenomaan pienryhmätoimintaa, lukuun ottamatta futsalvuoroa, jossa kävijämäärä on ollut välillä yli 30 henkilöä. Muuhun Oiva-toiminnan ryhmiin osallistuu keskimäärin kolmesta kahdeksaan henkilöä, ryhmästä ja kerrasta riippuen. Pienryhmätoiminnan ideana Oiva ja Ilona -hankkeessa on antaa turvallinen ja tukea tarjoava ympäristö harrastaa, viettää vapaa-aikaa sekä harjoitella sosiaalisia taitoja. Toiminta on usein nuorten suunnittelemaa, millä pyritään vaikuttamaan siihen, että nuoret saavat itsensä kuuluviin, uskaltaisivat ilmaista omia näkemyksiään ja halujaan sekä saisivat kokemuksia osallisuudesta. Oiva-toiminnassa jokaisen toimintaan mukaan tuleva uuden osallistujan kanssa keskustellaan ensin ja pohditaan, mikä toiminta voisi olla hänelle mielekästä, mitä hän haluaisi tehdä ja niin edespäin. Oiva-toimintaan voi tulla mukaan pitkin kautta ja osallistujat voivat vaihdella jonkin verran kauden aikana, mikä on epätypillistä pienryhmätoiminnalle. Kaikki

eivät tietysti koe toimintaa omakseen ja osallistuminen jää tutustumiskeskusteluun, mutta toimintaan osallistuu myös henkilöitä, jotka ovat osallistuneet siihen jo useamman vuoden ajan.

Ohjaajia Oiva-toiminnassa on minun harjoitteluajanani ollut useita ohjaajia (palkalliset, harjoittelija, vapaaehtoiset). Ohjaajia pienryhmätoiminnassa tarvitaan useita, jotta jokainen nuori saisi tarvitsemansa huomion ja ensimmäistä kertaa toimintaan osallistuvat kokisivat olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi.

3.2 Osallisuus

”Johonkin kuulumisen tunne ja kokemus omasta merkityksestä osana jotain yhteisöä ja yhteiskuntaa on ihmisen hyvinvoinnin perusrakennusaineita.” (Nivala & Rynänen 2013, 10). Osallisuutta pidetään usein kyseenalaistamatta tavoiteltavana asiana, joka on kaikkien etu. Sen käsittelemisen Suomessa katsotaan alkaneen kahdesta huolenaiheesta, kansalaisten syrjäytymisestä sekä poliittisesta passivoitumisesta 1990-luvulla. Osallisuuden vastakohtana on tulkinnoista riippuen nähty esimerkiksi osattomuus, passiivisuus, välinpitämättömyys, syrjäytyminen sekä vieraantuminen. (mt., 18-19.)

Osallisuus ja osallistuminen voidaan sekoittaa välillä keskenään ja välillä ne nähdään tarkoituksellisesti varsin samaa tarkoittavina. Toiset teoriat näkevät osallisuuden olevan usein enemmän tunnetasolla oleva asia tai ilmiö, kun taas osallistumisen käsitteään olevan aktiivista toimintaa. Jotkut teorioista taas hahmottavat osallisuuden nimenomaan osallistumisen kautta. Olen pyrkinyt alle hahmottamisen avuksi kirjoittamaan lähdekirjallisuutta hyödyntäen muutamia esimerkkejä, miten osallisuus ja osallistuminen käsitetään ja miten ne ovat suhteessa toisiinsa..

Vaikuttaminen, valtaistaminen, osallistuminen ja osallistaminen ovat tiiviisti sidoksissa osallisuuteen ja nämä kaikki voidaan laskea osiksi yksilön osallisuutta. Osallisuuden katsotaan edellyttävän syvimmillään sitoutumista yhteiseen prosessiin sekä vastuun ottamista prosessin eri vaiheista ja lopputuloksesta. Osallisuuden tasoja katsotaan kuitenkin olevan useita: tieto-osallisuus, suunnitteluosallisuus, päätösosallisuus

ja toimintaosallisuus, jotka viittaavat määrätietoiseen sitoutumiseen jonkin prosessin toteuttamiseksi. Osallisuus on yksilön oma identiteettiin juurtuva kokemus, eli osallisuuden merkitys kokonaisuudessaan ei ole ulospäin näkyvä. Osallisuuteen liittyy myös läheisesti yhteisöllisyys ja vastuunkanto, joiden kautta pystytään esimerkiksi ehkäisemään syrjäytymistä tai löytämään uudestaan paikka yhteisössä tai yhteiskunnassa. (Hämäläinen-Puhakka & Haahtela 2005, 29-30.)

On useita teorioita, jotka lähestyvät osallisuutta portaikkomaisesti. Nämä teoriat pohjautuvat usein Sherry Arnsteinin (1969) kahdeksanluokkaiseen osallistumisasteikkoon. Asteikon mukaan yksilön valta kasvaa, mitä ylemmäs asteikkoa mennään ja kansalaisen valtaa tarkastellaan suhteessa julkiseen organisaatioon. Kaksi alinta tasoa kuvaavat näennäisvaikuttamista (manipulaatio ja terapia), jotka eivät ole oikeaa osallistumista, vaan niitä pidetään menetelminä kasvattaa tai parantaa. Alimmalla tasolla kansalaista kuunnellaan, mutta päätöksistä vastaavat täysin vallanpitäjät. Seuravilla kolmella tasolla (informointi, konsultointi ja yhteissuunnittelu) kansalainen toimii neuvonantajana, joka tarkoittaa, että kansalaista kuunnellaan ja häneltä kysytään, mutta hänen mielipiteet saatetaan sivuuttaa. Kumppanuus, delegoitu toimivalta ja kansalaisvalvonta ovat kolme ylintä tasoa Arnsteinin asteikossa. Ylimmillä tasoilla kansalaisella on päätösvaltaa ja he osallistuvat päätöksentekoon. Tämänkaltaisissa portaikkomallisissa tavoissa lähestyä osallisuutta ja osallistumista, on juuri osallistuminen usein keskeisessä asemassa ja mikäli se täyttää tietyt kriteerit, voi osallisuus toteutua. (Nivala ym. 2013, 21-23.) Lähestymistapaa on kritisoitu siitä, että se edellyttäisi sitä, että kansalainen haluaa aina enemmän valtaa itselleen päätöksenteossa (Peltonen & Roininen & Ahonen & Nupponen & Ruusu 2011, 16).

Osallistumisella tarkoitetaan myös yhteisön jäsenten sellaisissa prosesseissa mukana oloa, joissa tärkeistä yhteisön yhteisistä asioista päätetään tai niitä toteutetaan. Esimerkiksi Anttiroikon (2003) mukaan osallistumiseen katsotaan vaikuttavan kiinnostus vaikuttamiseen ja osallistumiseen, eli asian tulee olla yksilölle jollain tasolla merkittävä tai tärkeä. Toinen merkittävä edellytys on mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua. (Hämäläinen-Puhakka ym. 2005, 30-31.)

Kuten sanoin, osallisuutta voi lähestyä monesta eri näkökulmasta, julkisen vallan ja yksilön välisenä suhteena tai esimerkiksi yksilön kokemana. Etenkin vahvasti osalli-

suuteen liitoksissa oleva osallistuminen, joka nähdään myös osassa teorioista ristiriitaisena käsitteenä osallisuuden kanssa, on yksi keskeinen teema Oiva ja Ilona -hankkeen toiminnassa. Oiva-toiminnassa pyritään saamaan nuoria osallistumaan niin toimintaan kuin sen suunnitteluun. Uuden kauden alkaessa nuoret suunnittelevat ensimmäisillä kokoontumiskerroilla Oiva-toimintaa yhdessä ohjaajien kanssa. Myös kesken kauden mukaan tulevien osallistujien kanssa keskustellaan yleensä erikseen ennen toimintaan tutustumista ja kysellään mielenkiinnonkohteista sekä mitä hän haluaisi tehdä. Etenkin Avoimen ryhmätoiminnan sisältö on tarkoitus muodostua juuri osallistujien näköiseksi.

Oiva-toiminnassa olen omien havaintojen sekä haastatteluiden kautta todennut, että niin konsoli- kuin lautapeliin pelaaminen on suuressa suosiossa. ”Me ollaan pelattu kaikki täällä varmaan niin kun ihan pikkulapsista asti.” – H3 Oiva-toiminnan kantaväestöä edustavat nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti esimerkiksi hankkeen lanien (verkkopelitapahtuma) suunnitteluun. Oiva ja Ilona – hankkeella on paljon erilaisia pelikonsoleja, pelejä ja lautapelejä sekä tila ja työntekijät, jotka mahdollistavat erilaisien pelitapahtumien järjestämisen. Osa Oiva-toimintaan osallistuneista nuorista on ollut suunnittelemassa esimerkiksi Kansallista pelipäivää tai jo mainitsemiani laneja Oiva ja Ilona –hankkeessa toteutettavaksi. He ovat olleet vahvasti mukana prosessin suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Tämän lisäksi he ovat osallistuneet aktiivisesti järjestämiinsä ohjelmanumeroihin. Osallisuuden ja / tai osallistumisen eri tasot ja vaiheet ovat mielestäni näkyneet hyvin juuri näissä tapahtumissa, niiden suunnittelemisessa sekä toteuttamisessa.

3.3 Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen erityisnuorisotyö

Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön tarve kumpuaa erityisesti tavasta, jolla sukupuoli nähdään. Sukupuoli voidaan kokea rajoittavana tekijänä, vaikka sen pitäisi toimia voimavarana yksilölle. Sukupuoli nähdään arkielämässä monesti itsestäänselvyytenä ja kaksijakoisena, vaikka se ei sitä ole. Tähän on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Sukupuolen rakennetta voidaan tarkistella erilaisista näkökulmista, mutta yleistä on, että siihen liitetään biologinen, geneettinen sekä sosiaalinen puoli (Anttonen 2007, 8). Sosiaalinen sukupuoli on se, mitä esimerkiksi miehenä tai

naisena olemisella käsitetään yhteisöissä tai yhteiskunnissa ja minkä katsotaan olevan hyväksyttyä tai ”normaalia” toimintaa sen sukupuolen edustajalle.

Puhetavassa yleisesti vallitsee heteronormatiivisuus, joka tekee mies-sukupuolesta normin. Heteronormatiivisuus voi rajoittaa nuoren tapaa ilmaista omaa sukupuoltaan. Heteronormatiivisuudessa sukupuoleen liittyy vastakkainasettelu ja se, että sukupuoli on joko mies tai nainen sekä mies-sukupuolen paremmuus. Moninaisen sukupuolen lähestymistavassa nähdään, että sukupuolen voi kokea olevan mies tai nainen, sekä että tai ei kumpikaan. (mt., 10 & 52-53.) Sukupuolen moninaisuus antaa ihmisille erilaisia tapoja olla, käyttäytyä, harrastaa, pukeutua ja niin edelleen.

Sukupuolisensitiivisellä nuorisotyöllä pyritään vahvistamaan nuoren sukupuoli-identiteettiä sekä elämänhallintataitoja ja sen voidaan katsoa olevan sosiaalista vahvistamista (mt., 4-5). Sukupuolisensitiivisen nuorisotyöllä helpotetaan nuorta löytämään oma tapa olla sekä tuetaan että vahvistetaan hänen itsetuntoaan. Vahva itsetunto antaa esimerkiksi paremmat mahdollisuudet puolustautua hyväksikäytöltä sekä rauhoittaa aggressiivisen nuoren käyttäytymistä. (Lundbom & Herranen 2011, 172.) Tarkoituksena on tarjota nuorelle erilaisia polkuja kasvaa ja kehittyä ja antaa nuoren itse löytää oma tiensä, aikuisen tuen ollessa kuitenkin läsnä ja tarjolla. Sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä tunnistetaan erilaisia tapoja olla poika tai tyttö. Tarkoituksena on tiedostaa sukupuolen vaikutus yksilön elämään, mutta tätä ei nähdä itsensäenselvyytenä, vaan kyseenalaistettavana asiana. (Tampereen tyttöjen talo) Ohjaajalla on tärkeä rooli nuorten tukemisen lisäksi heteronormatiivisen ajattelun tunnistamisessa. Heteronormatiivinen ajattelu vahvistaa stereotypioita ja sulkee samalla nuorelta ovia. Sukupuolisensitiivisen ohjaajan tulisi osata asettua nuoren asemaan ja ymmärtää hänen näkökulmiaan asioihin sekä tiedostaa sukupuolen rakenne ja rakentuminen, eli ymmärtää, että maailma voi olla hyvin erilainen miehelle ja naiselle. Ohjaajan on tärkeää myös kiinnittää huomiota omaan käyttäytymiseen sekä kielenkäyttöön ja edistää täten moninaista sukupuolikäsitystä oman esimerkin kautta. (Juutilainen 2006, 44-45.)

”Yleistajuisesti sukupuolisensitiivisen nuorisotyön ja kansalaistoiminnan tavoitteena voisi olla antaa nuorelle mahdollisuus ja tilaa olla ja kasvaa juuri omanlaisekseen, ainutlaatuiseksi ja arvokkaaksi itsekseen. Kasvatus-

työtä tekevältä ohjaajalta tämä edellyttää oman ohjaajuuden, siihen liittyvien arvojen, asenteiden ja normien reflektointia.” (Anttonen 2007, 18).

Kulttuurisensitiivisyydessä on paljon samoja piirteitä kuin sukupuolisensitiivisyydessä, mutta siitä näyttää olevan tehty vähemmän tutkimuksia. Suomessa erityisesti Setlementtiliikkeen eri paikkakunnilla järjestämän tyttöjen ja poikien talo – toiminnan parissa on tutkittu ja kartutettu kokemuksia kulttuurisensitiivisyydestä. Kulttuurisensitiivisyyden avulla pyritään tunnistamaan, että monikulttuuriset nuoret eivät ole yksi yhtäinen ryhmä, vaan huomioimaan, että jokainen on oma yksilönsä. Erilaista kulttuuria peilataan Suomessa joskus itsestäänselvyytenä suomalaiseen kulttuuriin, jolloin se vääristyy. Kulttuurisensitiivisen työotteen on tarkoitus auttaa hahmottamaan, että myös monikulttuuristen henkilöiden identiteetti muodostuu monesta tekijästä. Sen muodostumiseen vaikuttavat esimerkiksi seksuaalinen suuntautuminen, yhteiskunnallinen osallistuminen tai nuorisokulttuurit, eikä pelkästään se mistä hän on kotoisin. (Tampereen tyttöjen talo; Helsingin tyttöjen talo) Kuten sukupuolisensitiivisyydessä, myös kulttuurisensitiivisyydessä, ohjaajan on tärkeä pohtia sekä tiedostaa hänen omaa ajattelua ja esiintyviä stereotypioita sekä tutustua kehityspsykologiaan, jotta voi tunnistaa ihmisen kasvamisen ja kehityksen eri vaiheita. On myös tärkeää, että ohjaajalla on tarvittavat taito ja tieto purkaa stereotypioita. (Poikien talo; Helsingin tyttöjen talo)

Sukupuoli ja kulttuurisensitiivinen erityisnuorisotyö Oiva ja Ilona – hankkeen, kuten myös Avaimet onnistumiseen -koulutuksen toiminnassa näkyy kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa sekä nuorten kannustamisessa ja avustamisessa heidän etsiessä omaa tapaa olla ja tehdä. Oiva ja Ilona – hankkeessa pyritään tarjoamaan osallistujille turvallinen ympäristö, turvallisten aikuisten läsnä ollessa, kehittää sosiaalisia sekä elämänhallinnan taitoja. Ilman turvallista ympäristöä ja luottamusta toisten välillä, näiden taitojen kehittäminen on haastavaa, jopa mahdotonta. Sukupuoli ja kulttuurisensitiivisyys näkyy Avaimet onnistumiseen -koulutuksen sekä Oiva ja Ilona – hankkeen toiminnassa käytännössä heti, kun uusi nuori tulee tutustumaan toimintaan. Hänet haastatellaan ensin ja kysytään mm. mistä hän pitää ja mitä hän haluaisi harrastaa tai tehdä tai mitä taitoja hän haluaisi kehittää. Tämän pohjalta lähdetään rakentamaan luottamusta ja tekemään yhdessä asioita.

3.4 Kantaväestöä edustava henkilö

Arjessa voidaan kokea, että kantaväestöä edustava henkilö -termi on itsestäänselvyys. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Koen tärkeäksi tehdä selväksi, mitä tällä käsitteellä tarkoitetaan juuri tässä yhteydessä. Se on tärkeää, jotta voimme hahmottaa kenestä opinnäytetyössäni kulloinkin puhutaan. Luokittelu kantaväestöön ja maahanmuuttajiin on kuitenkin keinotekoisista. Se voi olla ristiriidassa nuoren identiteetin kanssa tai painottaa keinotekoisesti hänen juuriaan, vaikka hän ei niiden kautta itseään määrittäisikään. (Kivijärvi 2015, 17.)

Kantaväestöä opinnäytetyössäni edustavat henkilöt, jotka ovat tai joiden vanhemmat ovat syntyneet Suomessa. Kuten Kivijärvi (2015, 17.) väitöskirjassaan toteaa, luokittelussa maahanmuuttajiksi ja kantaväestöksi on myös ongelmana, että kansainvälisten liittojen lapset, vanhat suomalaiset etniset tai kielivähemmistöt eivät istu tähän raamiin.

Nuoren henkilön taas määrittelen nuorisolain mukaan alle 29-vuotiaaksi henkilöksi. (Nuorisolaki 2006) Oiva ja Ilona hanketoiminnassa nuori tarkoittaa kuitenkin suunnattu noin 12-28 –vuotiaille henkilöille, joten toimintaan osallistuneista nuorista kertoessani nuori määrittyy tähän ikähaitariin.

3.5 Maahanmuuttajanuori

Aina ei ole myöskään selvää, keitä tarkoitetaan kun puhutaan maahanmuuttajista ja usein puhuttaessa halutaan tarkoittaa vain osaa maahanmuuttajista. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomen lain mukaan pidemmäksi aikaa maahan muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa jostain muusta syystä kuin esimerkiksi matkailusta. Maahanmuuttajan katsotaan myös tarvitsevan oleskeluoikeuden, eli hänelle myönnetyn oleskelukortin. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010) Tällaisista henkilöistä puhuttaessa tarkoitetaan ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajaa. Toisen sukupolven maahanmuuttajalla tarkoitetaan ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajan lapsia. (Miettinen 2016) Huomioon tulee ottaa myös, että esimerkiksi turvapaikanhakijat ei-

vät ole maahanmuuttajia, mutta heistä voi aikanaan tulla maahanmuuttajia. Asia, josta ei usein puhuta, ovat suomalaiset paluumuuttajat, jotka lasketaan myös maahanmuuttajiksi. He ovat itse asiassa vuosittain suurin maahanmuuttajaryhmä. (Rapo 2011)

Nuoren henkilön määrittelykin jo ylemmässä ja sama määritelmä pätee tietysti myös tässä yhteydessä. Avaimet onnistumiseen –koulutuksen kautta Oiva-toimintaan osallistuneet henkilöt ovat ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoria ja koulutus on suunnattu 17-29 –vuotiaille, joten Oiva-toimintaan osallistuneet maahanmuuttajanuoret edustavat sijoittuvat suurimmaksi osaksi tähän ikähaitariin.

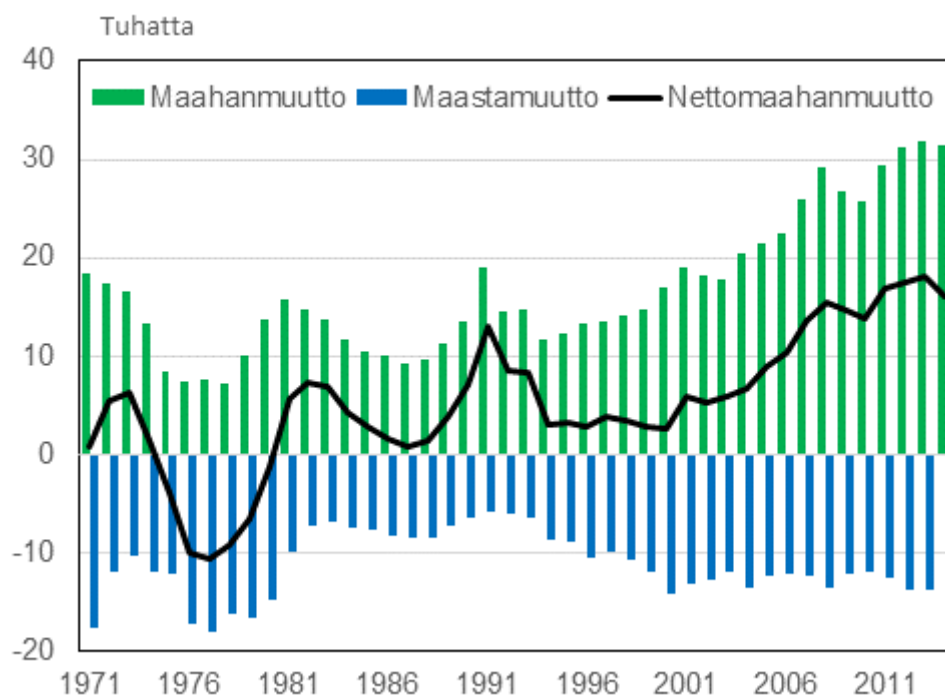
4 TEORIAPOHJA

Tässä osiossa kerron opinnäytetyöni keskeisimmistä teemoista, eli mitä ovat asenteet ja vuorovaikutus sekä mikä on niiden keskinäinen suhde. Näiden seikkojen tarkastelu on erityisen tärkeää, koska uskon, että vuorovaikutuksen kautta voidaan vaikuttaa asenteisiin sekä ihmisten välisiin suhteisiin paljonkin. Toiseksi, haluan tässä luvussa tuoda pohjatietoa maahanmuutosta Suomeen sekä vähemmistöjen ja valtaväestön asemasta suhteessa toisiinsa.

4.1 Maahanmuutto Suomessa

Maahanmuutto on ollut kasvussa viime vuosikymmeninä (ks. kuvio 2) ja valtaväestön sekä etnisten vähemmistöjen kohtaaminen on nykyään Suomessa varsin arkipäiväistä, ainakin kaupungeissa. Valtaväestön sekä vähemmistöjen rooli, asema ja käyttäytyminen aiheuttavat paljon tunteita ja mielipiteitä. Yleisesti nähdään, että valtaväestön etu on pitää valta-asema (status quo) itsellään, kun taas vähemmistöjen eduksi katsotaan tämän asetelman haastaminen (Mähönen ym. 2013, 250).

Kuvio 2: Maahan-, maasta- ja nettomaahanmuutto vuosina 1971–2014. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2014)

Maahanmuutto on ollut muutamaa notkahdusta lukuun ottamatta tasaisessa kasvussa 2000-luvulla.

Etnisiä vähemmistöjä on Suomessa paljon erilaisia. Myös suhtautuminen erilaisiin vähemmistöihin vaihtelee. Kantaväestön suhtautuminen vähemmistöä kohtaan voi riippua siitä, mistä vähemmistön edustajat ovat Suomeen tulleet tai esimerkiksi mitä kieltä he puhuvat. Tämä kielii etnisistä hierarkioista, joissa usein ulkonäöltään ja kulttuuriltaan valtaväestöstä erottuvia vähemmistön edustajiin suhtaudutaan kielteisemmin, kun näiltä piirteiltä valtaväestöä lähempänä oleviin. Venäjänkieliset muodostavat tämän osalta Suomessa poikkeuksen. Kulttuurin ja ulkonäön yhtäläisyyksistä huolimatta suomalaiset suhtautuvat tutkimusten mukaan venäjää äidinkielenään puhuviin keskimäärin kielteisemmin kuin muihin vähemmistöihin, jotka ovat lähellä kulttuurillisesti ja ulkonäöllisesti Suomen kantaväestöä. Tämän uskotaan johtuvan Suomen ja Venäjän yhteisestä historiasta konfliktien ja sotien osalta. (Mähönen ym. 2013, 248-50.) Useat Venäjän naapurivaltioiden kansalaiset tai Venäjällä asuneet muiden valtioiden kansalaiset sekä eri etniset ryhmät Venäjän sisällä, kuten esimerkiksi inkerin-suomalaiset puhuvat venäjää. Heihin suhtautuminen arkitilanteissa voi olla negatiivisempaa mitä tilastot näyttävät, sillä heidät sekoitetaan arjessa usein etnisesti venä-

läisiin maahanmuuttajiin, vaikka paperilla sekä tosiasiasa he olisivat inkerinsuomalaisia (mt., 249; Kivijärvi 2015. 32-33). Tämä osoittaa sen, että samaa kieltä puhuvia ei voi määritellä kuuluvaksi automaattisesti samaan etniseen ryhmään, vaan siihen vaikuttavat monet tekijät.

Taulukko 1: Ulkomaalaiset Suomessa (Tilastokeskus, väestötilastot 2015)

Maa, jonka kansalaisuus	2013	%	Vuosi- muutos, %	2014	%	Vuosi- muutos, %
Viro	44 774	21,6	12,6	48 354	22,0	8,0
Venäjä	30 757	14,8	1,9	30 619	13,9	-0,4
Ruotsi	8 382	4,0	-0,4	8 288	3,8	-1,1
Kiina	7 121	3,4	7,5	7 559	3,4	6,2
Somalia	7 465	3,6	0,0	7 381	3,4	-1,1
Thaimaa	6 484	3,1	7,5	6 864	3,1	5,9
Irak	6 353	3,1	7,3	6 795	3,1	7,0
Intia	4 372	2,1	8,5	4 728	2,2	8,1
Turkki	4 398	2,1	2,9	4 508	2,1	2,5
Britannia	4 048	2,0	4,4	4 280	1,9	5,7
Saksa	3 974	1,9	1,7	4 044	1,8	1,8
Vietnam	3 595	1,7	7,5	3 993	1,8	11,1
Puola	3 319	1,6	15,0	3 684	1,7	11,0
Afganistan	3 202	1,5	7,1	3 527	1,6	10,1
Entinen Serbia ja Montenegro	3 155	1,5	3,9	3 360	1,5	6,5
Muut	66 112	31,9	5,3	71 691	32,6	8,4
Yhteensä	207 511	100	6,1	219 675	100	5,9

Vuoden 2014 Suomen ulkomaalaistilastoja hallitsevat naapurimaiden kansalaiset, ennen Kiinalaisia ja Somalialaisia.

Maahanmuutto terminä ei ole yksiselitteinen. Usein maahanmuutolla käsitetään vain maahan muuttaneita ulkomaalaisia. Laajempi näkemys maahanmuutosta kattaa myös Suomeen palaavat suomalaiset ja heidän jälkeläiset. (Martikainen & Saari & Korkiasaari 2013, 33). Ulkomaalaistilastot 1800-luvulta Suomen itsehallinnonajalta ovat varsin epätarkkoja ja tulkinnallisia tilastointiperusteiden eroavaisuuksien vuoksi. Ulkomaan kansalaisia Suomen alueella on kuitenkin ollut jo varsin varhaisista ajoista, jopa 1300-luvulta lähtien. Myöskään pakolaisuus ei ole uusi ilmiö Suomen historiaa katsottaessa, sillä esimerkiksi 1900-luvun alkupuolella Venäjän vallankumous ja ensimmäinen maailmansodan seurauksena pakolaisia tuli Suomeen. Ulkomaalaisten määrä Suomessa on kuitenkin kasvanut suuremmaksi ilmiöksi vasta 2000-luvulla. 1800-luvun lopun ja 1900-luvun välillä ulkomaalaisten henkilöiden kokonaisväkiluvun määrästä Suomessa on ollut 0,5 %:n molemmin puolin. 2000-luvulla luku kasvoi yli 1,5% ja 2010-luvun alussa ulkomaalaisten osuus väkiluvusta oli yli 3%. (mt., 33-35.)

4.2 Asenteet

Pohdin ensin tämän osion käsittelevän ennakkoluuloja, mutta se tuntui valmiiksi negatiivisesti latautuneelta sekä suppealta käsitteeltä. Tämän vuoksi valitsin asenteet, jota kuvailisin ennakkoluulojen kattokäsitteenä. Asenteet ovat laaja käsite, josta on tehty historian saatossa monia tulkintoja. Kirjallisuuteen paneutuessani sainkin huomata, että tutkijoilla on valtava määrä erilaisia teorioita asenteista. Asenteiden tarkastelu oli tämän takia haastavaa, mutta välttämätöntä. On paikallaan pohtia, mitä asenteet ovat ennen kuin pohtii, miten vuorovaikutus voi niihin vaikuttaa. Tässä osiossa pyrin tuomaan kirjallisuuden avulla näkökulmia siitä, millaisia tulkintoja asenteista on. Tämänkään luvun ei ole tarkoitus olla kaiken kattava, sillä se vaatisi työmäärän, joka ei olisi tarkoituksenmukainen opinnäytetyöni näkökulmasta.

Pohjaan erilaiset teoriat asenteista pitkälti Phil Erwinin varsin kattavaan teokseen *Asenteet ja niihin vaikuttaminen* (2005), joka esittelee koostetusti monia eri teorioita. Asenteet nähdään keskeisenä teemana etenkin sosiaalipsykologiassa ja eri teoriat niistä voidaan usein luokitella yläkäsitteisiin; todennäköisyys- ja piiloprosessisuuntautuneisiin. Ensiksi mainitsemani on varsin yksinkertainen. Sen mukaan esimerkiksi

johdonmukainen käyttäytyminen toista henkilöä kohtaan paljastaa toimijan asenteen tätä kohtaan (Erwin 2005, 10 & 21). Esimerkiksi; Jos Markku on Jarnolle jatkuvasti ilkeä, ei Markku pidä Jarnosta. Asenne pohjautuu siis siihen, kuinka johdonmukaista reagointi on. Piiloprosessisuuntaus taas edellyttää, että asenteen takana on jokin kenties monimutkaisempi prosessi, joka ei näy ulospäin (mt., 21).

Varhaisemmat teoriat asenteista jaetaan usein kahteen luokkaan, yksiulotteisiin ja kolmikomponenttisiin. Yksiulotteisessa näkemyksessä korostuvat asenteen sisältävä tunnereaktiota, joka voi olla positiivinen tai negatiivinen. Klassisessa kolmikomponenttisessä luokittelussa asenteen taas muodostavat emotio, kognitio ja käyttäytyminen. Näillä tarkoitetaan esimerkiksi stereotypioita ja kategorisointia sekä tunteita ja käytöstä asenteen kohteeseen (mt., 14; Mähönen ym. 2013, 251). Tässä teoriassa kaikkien kolmen komponentin tulisi olla yhteydessä toisiinsa, jotta asenne voi muodostua. Kolmikomponentti mallia tutkittaessa on monesti huomattu, että jos tunnetta saadaan muutettua, myös kognitio muuttuu. Malli on kuitenkin osoittautunut varsin ongelmalliseksi, sillä käyttäytymistä on ollut vaikea yhdistää emotioon ja kognitioon. (Erwin 2005, 22-24.) Kolmikomponenttisessä teoriassa komponenttien painotukset voivat myös vaihdella.

”Opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan”. Näin määritteli Gordon Allport (1954) asenteen. Tämä on yksi esimerkki kolmikomponenttisesta teoriasta. (mt., 12-13). Erwin (2005, 13.) on ilmaissut hyvin, että asenteet voisivat olla tämän käsityksen mukaan eräänlainen ikkuna jonka läpi henkilö katsoo maailmaa. Ymmärtääkseni Ikkunan raamit kuvaavat asenteiden reunoja, jonka sisällä henkilö tekee tulkintoja. Raamien ulkopuolelle, pimeälle alueelle jäävä maisea on tässä esimerkissä asenteiden rajaama alue, jota hän ei näe tai ymmärrä.

Asenteiden psykologisten rakennemäärittelyjen (mm. edellä kuvaamani teoriat) lisäksi on erilainen tulokulma, funktioiden kautta, joista Erwinin (mt., 16.) mukaan kuuluisimman on esittänyt Daniel Katz (1960). Katzin määritelmässä asenteet omaavat neljä funktiota; välineellinen (instrumentaalinen), minää (egoa) puolustava, arvoja ilmaiseva ja tiedollinen funktio. Kiteyttäen, välineellinen funktio on hyödyn tavoittelua ja se voi heijastua hetkellisenä tai jopa pysyvänä, vaikka asenne kääntyisi lopulta sen alkuperäistä tarkoitusta vastaan. Tämä funktio voisi esiintyä esimerkiksi tilanteessa,

jossa lapsi pyrkii kaveripiiriin samaistumalla heidän musiikkimakuunsa. Egoa puolustava funktio on teorian mukaan yksilöä suojaava sekä itsetuntoa tukeva. Liian pitkälle menevä itsesuojelu ja oman edun mukaisten asenteiden puolustaminen voivat Katzin mukaan vahingoittaa yksilöä vakavasti. Ennakkoluuloisuus on usein kuvattu egoa tukevana asenteena. Minäkäsitystä tukevat, arvoja ilmaisevat asenteet voivat olla esimerkiksi jotain yhteisöä tai ryhmää tukevia yhteisiä asenteita, mutta ulkopuolisille näyttäytyä yhtä hyvin positiivisina kuin negatiivisina. Tiedollisella funktiolla tarkoitetaan käytännössä maailman yksinkertaistamista ja tiedon käsittelyn helpottamista. Ihminen saa jatkuvasti valtavasti informaatiota ja Katzin teorian mukaan oletuksiin perustuvat asenteet auttavat järjestelemään sitä sijoilleen. Tällöin eroavaisuudet voivat jäädä piiloon, mutta arkista maailmankuvaa voi muodostaa helpommin käsiteltäväksi. Funktiot eivät ole yksiselitteisiä, vaan ne voivat vaikuttaa päällekkäin ja eri asenteella voi olla eri vaiheessa elämää monia funktioita. Funktioteorioita on erilaisia ja tämä oli vain yksi niistä. Katzin neljästä funktiosta on myöhemmin jalostettu mm. kolme perusfunktiota sisältävä teoria. (mt., 15-19.)

SEU-mallit, eli subjektiivista odotushyötyä korostavat asenteiden mallit, perustuvat behaviorismiin (mt., 26). Behaviorismin voisi yksinkertaistettuna sanoa olevan kohteen tarkastelua ulkoapäin kolmannen osapuolen toimesta. Tästäkin suuntauksesta on useita eri muotoja, mutta keskeistä on nimenomaan subjektiivinen hyöty ja ihmisten rationaalisuus hyödyn tavoittelussa. Suhtautuminen samaan asiaan voi vaihdella hetkestä riippuen (mt., 26). Esimerkki: Markku oli hukkumaisillaan ollessaan uimassa, jolloin vesi oli hänelle hetkellisesti kielteinen asia. Tästä kiipelestä päästyään hänelle tulee jano, jolloin vedestä tulee hänelle myönteinen asia. Voisi siis sanoa, että Markun asenne vettä kohtaan muuttuu sen hyöty- tai haittanäkökohdasta riippuen.

Koko asennetutkimus on saanut myös paljon kritiikkiä siitä, että sitä tarkastellaan väärästä lähtökohdista (mt., 28-30). Näiden teorioiden kautta halusin näyttää, että tulkintoja asenteista on paljon erilaisia, yksinkertaisia ja varsin monimutkaisia. On paljon erilaisia tulkintoja siitä, millä tasolla asenteet vaikuttavat ja kuinka paljon niihin voi vaikuttaa. Ovatko ne yksilöllisiä vai yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla laajemmin käsiteltäviä (mt., 28). Erwing (mt., 28.) toteaa, että, mikäli halutaan ymmärtää asenteita täysin, tulisi arvostaa niiden monimutkaisuutta sekä eri tasoja (yksilö/yhteisöt). Hän korostaa, että asenteiden on mahdollista muodostua suoraan kokemuksesta tai

havainnoista ja vuorovaikutuksesta. Tämä antaa hyvän pohjan uskomukselleni, että vuorovaikutuksella voi vaikuttaa asenteisiin niin negatiivisesti kuin positiivisesti.

Haasteita asenteiden tiedustelulle haastattelun keinoin tuo oikeiden asenteiden esille saaminen. Tämä on suuri haaste myös minun opinnäytetyössäni. Aina ennen haastattelua kerroin, että tärkeintä on vastata rehellisesti ja että kaikki mielipiteet ja näkemykset ovat arvokkaita. On kuitenkin mahdotonta sanoa jälkeenpäin, olivatko haastattavien mielipiteet heidän omia rehellisiä mielipiteitä, vai enemmänkin ympäristöön sidottuja ja sitä mukailevia, sosiaalisesti hyväksyttävämpiä. Tällaisen kiertämiseen voisi auttaa implisiittisten asenteiden tutkiminen. Implisiittiset asenteet ovat ikään kuin spontaanimpia verrattuna tiedostettuihin, eksplisiittisiin asenteisiin. Implisiittinen tutkimus paljastaa paremmin arvioidaanko esimerkiksi maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia vain omien kokemusten kautta, vai myös yhteiskunnan näkökulmasta (Mähönen ym. 2013, 251-252). Uskon, että esimerkiksi etnografiset tutkimukset tarjoavat luotettavampaa tietoa aidoista asenteista kuin pelkät haastattelut. Tällöin tutkijalla on mahdollisuus tehdä havaintoja myös kohteiden käyttäytymisestä, eikä pohjata tietoaan pelkkiin haastatteluihin.

4.3 Sosiaalinen vuorovaikutus

Vuorovaikutuksella kyetään oletettavasti vaikuttamaan asenteisiin. Siihen, miten asenteisiin voidaan vaikuttaa sosiaalisen vuorovaikutuksen keinoin, pyrin pohtimaan myöhemmin. Tätä ennen tulee ottaa selvää, mitä sosiaalinen vuorovaikutus oikeastaan tarkoittaa.

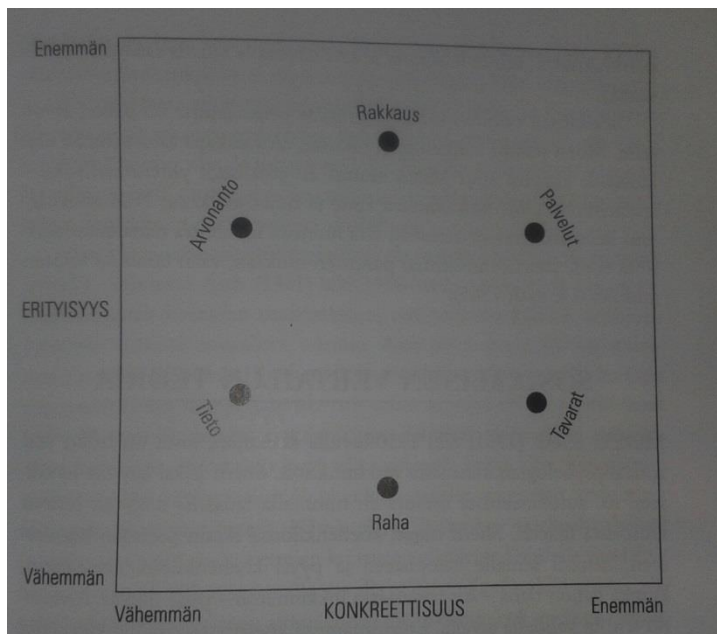
Sosiaalista vuorovaikutusta tässä opinnäytetyössä käsitellään niin verbaalissa kuin non-verbaalissa muodossa. Kuten asenteet, myös sosiaalinen vuorovaikutus on merkittävä sosiaalipsykologian käsite (Gahagan. 1977, 7; Hirsjärvi 1983, 206). Opinnäytetyöni keskeisiä kysymyksiä miettiessäni halusin ottaa myös non-verbaalisen vuorovaikutuksen esille, jonka uskon olleen etenkin Futaamaan! -toiminnassa keskeisessä asemassa.

Sosiaalinen vuorovaikutus on ihmisten välistä toimintaa eri ympäristöissä ja se voi olla sanallista tai sanatonta. Sanallisella tarkoitetaan puhetta ja se muodostuu kielopin perusteella. Sanaton, eli non-verbaali vuorovaikutus tarkoittaa esimerkiksi ilmeistä ja eleistä muodostuvaa vuorovaikutusta. (Kauppila 2009, 19-20.) Erityisen mielenkiintoiseksi, sanattoman etnisten rajojen ylittävän vuorovaikutuksen tekee sen kulttuurisidonnaisuus. Tämä näkyy esimerkiksi eri etnisiin ryhmiin kuuluvien henkilöiden vuorovaikutustilanteissa katsekontaktin pituutena tai fyysisenä läheisyytenä. Usein tällaiset kulttuurin sidotut normit ovat implisiittisiä, eli kulttuurin edustaja ei usein huomaa niitä itse. (Gahagan 1977, 25.)

Vuorovaikutustaitoihin ja sen tyyliin vaikuttavat usein perhe, ystävät sekä koulu. Sosiaalinen vuorovaikutus kattaa alleen erilaisia käsitteitä, kuten sosiaaliset taidot ja sosiaaliset suhteet. Sosiaaliset suhteet tarkoittavat sitä, millaista vuorovaikutus on ja niillä ilmaistaan erilaisia sosiaalisen vuorovaikutuksen laadullisia puolia. (Kauppila 2009, 19.) Sosiaalisten taitojen voidaan yleisesti katsoa tarkoittavan opittua, tietoista käyttäytymistä, joka on yleisesti hyväksyttävää. Sen kautta voidaan rakentaa vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. Sosiaalisesti taitava tuottaa tällaisen käyttäytymisen kautta positiivisia ja haluttuja tuloksia ja ehkäisee vuorovaikutuksen negatiivisia seurauksia. (mt., 125.) Sosiaalisten taitojen katsotaan olevan osa sosiaalista kompetenssia (mt., 19). Sosiaalisesti kompetentilla, eli pätevällä yksilöllä on taito käyttää ympäristön resursseja asetettujen tavoitteiden saavuttamisen siten, että positiiviset suhteet muihin säilyvät. (Palovaara 2008, 73.) Vuorovaikutuksesta puhuttaessa myös sosiaalipsykologian käsite interpersoonalliset taidot on keskeinen. Näillä taidoilla tarkoitetaan sellaisia taitoja, joiden avulla ihmisten välinen kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus muodostuu. Myös puhelinkeskustelu lasketaan interpersoonalliseksi. (Kauppila 2005, 19.) Interpersoonalliset kyvyt muodostuvat empaattisuudesta, sosiaalisesta vastuusta sekä vuorovaikutustaidoista (Simström 2009, 78).

Vuorovaikutusta määriteltäessä on myös hyvä tutustua eri sosiaalisuuden teorioihin, eli mistä ihmisen tarve ihmisen sosiaalisuudelle kumpuaa (Matikainen 2002, 16). Seuraavaksi tutustutaankin erilaisiin sosiaalisuuden selitysmalleihin lähdekirjallisuuden avulla. Pääosin käytän tässä osiossa lähteenä Helkaman & Myllyniemen & Liebkinderin Johdatus sosiaalipsykologiaan (2010) nimeä kantavaa teosta.

Ensimmäisenä sosiaalisen vaihdon teoria, jonka lähtökohta on yksilön motiiveissa eli tavallaan se, että ihminen on oman edun tavoittelija. Tämä teoria pitää sisällään erilaisia tulkintoja. Sosiaalista vaihtoa on selitetty sillä, että henkilö pyrkii sosiaalisessa suhteessa ollessaan maksimoimaan suhteen hyödyn. Eli sosiaalisen vaihdon teorian mukaan kontakteja pyritään luomaan henkilöihin, joista katsoo itse parhaiten hyötyvänsä. Toisaalta taas on katsottu, että vaihdon tasapuolisuus ja tasasuhteeseen pyrkiminen on sosiaalisen vaihdon perusta. Hyöty ja vaihdon kohde voivat olla niin konkreettisia kuin abstrakteja asioita (esim. auto, talo, rakkaus, ystävyys tai raha). Foa & Foan teorian mukaan vaihdot kuitenkin pitäisi olla konkreettisuuden ja erityisyyden suhteen toisiaan mahdollisimman lähellä (ks. kuva 2). (Helkama & Mylyniemi & Liebkind 2010, 63-66.) Sosiaalisen vaihdon teoriaa on kyseenalaistettu sillä, että miten esimerkiksi tuntemattoman ihmisen auttaminen selitetään, koska auttajan ei katsota saavan siitä hyötyä (Matikainen 2002 16).

Kuvio 3: Sosiaalisen vaihdon resurssit Edna & Uriel Foan mukaan. (Kuvio kirjasta *Johdatus sosiaalipsykologiaan* 2010, 65.)

Sosiaalisen vertailun teoria, sosiaalisen vaihdon teorian tavoin lähestyy sosiaalisuutta yksilön näkökulmasta. Sen mukaan ihmiset vertailevat omia näkemyksiään ja teorioita keskenään ja muodostavat niiden kautta yhteisen mielipiteen. (Helkama ym. 2010, 66-67.) Sosiaalinen vertailu on siis pitkälti sitä miltä kuulostaakin. Ihmiset vaihtavat mielipiteitään ja näkemyksiään vertaillakseen omia tietoja silloin, kun he muotoi-

levat kuvaa sosiaalisesta todellisuudesta sekä omasta identiteetistä. Maailma voidaan Helkaman ym. (mt., 68.) mukaan jakaa sosiaaliseen todellisuuteen ja objektiivisesti arvioitavaan, mutta Aschin (1961) tekemä tutkimus näyttää, että objektiivinen arvio voi muuttua sosiaalisen paineen alaisena sosiaalisesti rakennetuksi. Sosiaalinen todellisuus siis rakentuu vuorovaikutuksen kautta ja myös sen halutaan olevan mahdollisimman pätevä. Tämän vuoksi tarvitaan sosiaalista vertailua, jonka pohjalta yhteinen näkemys kyetään luomaan. (mt., 68.) Festingerin mukaan (mt., 68.) mielipide erojen vuoksi ihmiset usein hakeutuvatkin ihmisten seuraan, jotka suurimmaksi osaksi jakavat samanlaisia ajatuksia yksilön kanssa. Myös kognitiivisen dissonanssin sekä sosiaalisen identiteetin teorian voidaan katsoa liittyvän sosiaalisen vertailun teoriaan. (mt., 68-69.)

Sosiaalinen konstruktionismi kattaa alleen paljon erilaisia lähestymistapoja. Sitä voidaan pitää kahden edellisen teorian vastalauseena, sillä sen kautta sosiaalinen todellisuus nähdään pitkälti valmiiksi rakennettuna. Yhteinen piirre kahden edellisen teorian sekä sosiaalisen konstruktionismin kesken on, että käsitystä maailmasta luodaan mielessä. Konstruktionistit kuitenkin uskovat koko ihmismielen rakentuneen sosiaalisen vuorovaikutuksen perusteella. (mt., 69.) Sen alle kuuluu kuitenkin kirjava joukko erilaisia teorioita, kuten diskurssianalyysi, etnometodologia, symbolinen interaktionismi, etogenia ja mikrososiologia (Matikainen 2002, 17).

Sosiaalisuuden historiallinen selitysmalli tarkastelee sosiaalisuuden ja sosiaalisuuden muotojen muuttumista historiallisen kehityksen mukaan (Helkama ym. 2010, 76.) Tämä malli poikkeaa aiemmista siten, että se ei niinkään pyri selittämään sosiaalisuuden perusolemusta, vaan sosiaalisuutta eri ajanjakoina, eri paikoissa (Matikainen 2002, 17). Sosiaalisuuden historiallinen selitysmalli kattaa muiden tapaan selitysmallien tapaan erilaisia teorioita alleen. Yksi niistä on Antti Eskolan (1982, 1988) esikapitalistisen ja individualistisen elämäntapojen vertailu. Tiivistetysti tässä teoriassa esitetään, että yksilökeskeiset tavat lähestyä sosiaalisuutta toimivat vain kapitalismin ajassa, kun taas ennen kapitalismia sosiaalisuus on toiminut eri ”säännöillä”. (Helkama ym. 2010, 76-77.) Sosiaalisuuden historialliseksi selitysmalliksi katsotaan myös Alan Page Fiskin neljä elementaarisen sosiaalisuuden muotoa (1991). Nämä muodot ovat yhteisöllinen jakaminen, arvojärjestykseen asettaminen, tasavertaistaminen sekä markkinahinnoittelu. Fiskin teorian mukaan erilaiset ihmisyyhteisöt ovat

edenneet niitä pitkin mainitsemassani järjestyksessä nykyiseen tilaan, jossa yhteiskunnat soveltavat kaikkia muotoja erilaisilla painotuksilla, kulttuurista riippuen. Näitä Fisksen neljää sosiaalisuuden mallia tarkastellaan etenkin siitä näkökulmasta, miten etuja ja resursseja niiden sisällä jaetaan ihmisten kesken. Sosiaalinen konstruktio-nismi sekä sosiaalisuuden historialliset selitysmallit viittaavat siihen, että sosiaalisuutta ei pystytä yleistämään pelkästään sen yhteiskunnan pohjalta, jossa eletään. (mt., 77-79.)

Kuten voidaan nähdä, erilaisia selityksiä sosiaalisuudelle löytyy paljon. Merkittävää on, että sosiaalisuutta ei voida tarkastella pelkästään yksilöiden tasolla, vaan oleellista on ottaa huomioon myös korkeampi taso, kulttuuri ja sosiaaliset yhteydet. Pelkkä määrä ei kerro sosiaalisen vuorovaikutuksen merkittävydestä, sillä myös sen aikaan saamat reaktiot ovat olennainen osa kokonaisuutta (Matikainen 2002, 18).

Oiva ja Ilona – hankkeen toiminta poikkeaa esimerkiksi klassisen nuorisotalon toiminnasta jonkin verran. Kuten voidaan todeta, sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat aina sidonnaisia ympäristöön ja sen osapuoliin, tässä tapauksessa esimerkiksi toiminnan sekä osallistujien erityisyyteen. Toiminta on monelta osin ohjatumpaa kuin esimerkiksi perinteinen nuorisotalotoiminta. Havaintojeni perusteella Oiva-toiminnan vuorovaikutustilanteisiin vaikuttaa paljon se, että monet kantaväestöä edustavaista osallistujista ovat toiminnassa harjoittamassa myös sosiaalisia taitojaan. Kuten eräs haastateltavistakin totesi, kun tiedustelin yhteisen kielen merkitystä vuorovaikutustilanteissa: ”Niin ei ole kieltä ja mä saatan olla muutenkin hiljaisempi, niin en mä sillä tavalla tuu juttuun muutenkaan.”.

4.4 Vuorovaikutuksen merkitys asenteisiin

Tässä osioissa pohdin vielä lyhyesti, miten asenteisiin voi vaikuttaa sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Opinnäytetyöni tavoite ei tietysti ole vaikuttaa Oiva-toimintaan osallistuneiden kantaväestöä edustavien nuorten asenteisiin vaan tarkastella, millaista suhtautuminen toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin on ja miten vuorovaikutustilanteita pystyttäisi kehittämään.

Asenteet ja etenkin vuorovaikutus ovat niin keskeisessä asemassa opinnäytetyössäni, että on haastatteluiden kautta oli syytä myös tarkastella, onko Oiva-toiminnassa tapahtunut etniset rajat ylittävä vuorovaikutus vaikuttanut asenteisiin tai suhtautumiseen maahanmuuttajanuoria kohtaan. Uskon edelleen, että myönteiset asenteet maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä ovat molempien osapuolien sekä yhteiskunnan etu. Asenteisiin ja niiden syntyyn voi vaikuttaa monet eri asiat, kuten esimerkiksi media. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole käsitellä kaikkia asioita, jotka vaikuttavat asenteisiin ja niiden muodostumiseen. Oleellisempaa on tiivis katsaus siihen, miten sosiaalinen vuorovaikutus voi vaikuttaa asenteisiin. Vuorovaikutuksen vaikuttaminen asenteisiin näyttää kuitenkin riippuvan paljon siitä, millä teorialla asiaa lähestytään, sillä osa asennetutkimuksesta pitää asenteita varsin pysyvinä, kun taas modernimmat teorialat näyttävät niiden olevan alttiita muutoksille (Mähönen ym. 2013, 251).

Mähönen ym. toteaa teoksessa *Muuttajat* (2013, 253.) tasavertaisen kontaktin luovan positiivisia asenteita eri etnisten ryhmien välillä. Hänen mukaan tämä ei välttämättä edellytä edes suoraa vuorovaikutusta, vaan asenteiden välittyminen voi olla välillistä, esimerkiksi toisten ihmisten kautta kertomilla asioilla voidaan vaikuttaa kolmannen yksilön asenteisiin. Tasavertaisuus myös vuorovaikutustilanteissa on ehdottoman tärkeää. Niin suorien, kuin välillisten tasa-arvoiseen yhteistyöhön perustuvien vuorovaikutustilanteiden on todistettu parantavan ryhmien välisiä suhteita.

Lyhytkestoisilla toimilla on vaikea luoda pysyviä asenteita, eli kontaktin tai välillisen vuorovaikutuksen pitäisi olla säännöllistä, jotta luottamus voisi kehittyä. Myös huonosti toteutettujen interventioiden on katsottu vaikuttavan ryhmien välisiin suhteisiin negatiivisesti. Interventioiden tarve riippuu tietysti aina asenteista ja asenteen kohteesta. Miellyttävyys ja läheisyys ovat keskeisessä asemassa positiivista asennetta vuorovaikutuksen kautta synnyttäessä. Kulttuurien välinen vuorovaikutus taas voidaan kokea uhkaavaksi, mikäli enemmistön edustaja kokee vuorovaikutuksen vähemmistön edustajan kanssa uhkaavaksi tai maahanmuuttaja kokee oman kulttuurin ja sopeutumisen uuteen yhteiskuntaan olevan ristiriitaisessa tilassa. Kulttuurien välinen vuorovaikutus voi siis olla uhkaavaa niin enemmistön kuin vähemmistön näkökulmasta, mutta integraatio uuteen kulttuuriin riippuu enemmistön suhtautumisesta ja vähemmistön kulttuurin arvostamisesta. Tärkeää on myös huomata ryhmän ja sen

jäsenten erilaiset motivaatiot etnisten rajojen ylittävään vuorovaikutukseen ja se, että integraatio saatetaan ymmärtää eri tavoin. (mt., 258-260.)

Vähemmistöjen akkulturaatio-orientaatio malleista (integraatio, assimilaatio, separaatio, marginalisaatio), parhaana pidetään yleisesti integraatiota sekä maahanmuuttajien että kantaväestön mielestä. Akkulturaatiolla tarkoitetaan yleensä sitä, kun eri kulttuureita edustavat ihmiset ovat toistuvasti tekemisissä keskenään ja vähemmistökulttuuri joko mukautuu valtakulttuuriin tai säilyttää asemansa, mutta ottaa vaikutteita valtakulttuurista. Jälkimmäisessä, kaksisuuntaisessa akkulturaatiossa on tyypillistä, että myös valtakulttuuri muuttuu. Integraation jälkeen toiseksi parhaana vaihtoehtona maahanmuuttajat pitävät usein separaatiota, eli valtaväestöstä eriytymistä ja valtaväestö assimilaatiota, eli vähemmistön kulttuurin sulautumista valtakulttuuriin. (mt., 254-255 & 258.)

5 HAASTATTELUAINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYSOINTI

5.1 Kysymyksen asettelu ja metodien valinta

Tämän opinnäytetyön keskiössä oleva kysymys: ”Kuinka Oiva-toimintaan osallistuneet kantaväestöä edustavat nuoret ovat kokeneet maahanmuuttajanuorten osallistumisen toimintaan”, syntyi tarpeesta selvittää, onko Oiva ja Ilona –hankkeen ja Avaimet Onnistumiseen –koulutuksen yhteistyö ollut tältä osin onnistunutta ja millä tavoin se voisi olla parempaa. Vaikka tulen käyttämään paljon sanaa tutkimus, tämä opinnäytetyö on enemmänkin kehittämistyö, jossa on hyödynnetty kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä.

Kuten jo opinnäytetyöni suunnitelmassa kirjoitin, yksi tärkeimmistä tavoitteista tälle työlle on tuoda Oiva-toimintaan osallistuneiden nuorten näkemyksiä esille. Opinnäytetyötäni voi kutsuta kehittämistyöksi, jossa ei rakenneta tiettyä mallia, vaan saatetaan haastatteluiden sekä lähdekirjallisuuden kautta keräämä tieto kehitysehdotuksiin esille, josta tilaajat sitten voivat päättää mitä hyödynnetään. Aineiston perusteella tehtyjen johtopäätösten tulisi antaa hyvä pohja luoda jatkossa erilaisia työkaluja

ja menetelmiä sekä kehittää toimintaa siten, että kulttuurien välinen vuorovaikutus Oiva-toiminnassa toteutuisi jatkossa yhä vahvemmin kaikkia osapuolia hyödyttäen.

Oiva-toiminnan ollessa pääosin pienryhmätoimintaa, katsoin parhaaksi vaihtoehdoksi valita kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivisen tutkimuksen vakuuttavuutta ei mitata niinkään aineiston määrällä, vaan analyysin onnistumisella. Tärkeää on myös, ettei laadullista tutkimusta tekevä henkilö sekoita tunteitaan tutkimukseen, sillä mikäli aihe on lähellä omaa elämää, näin voi helposti käydä. Kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan usein vakuuttaa päättäjät kvalitatiivista tutkimusta paremmin, siinä esiintyvän tilastollisen faktan vuoksi. (Hakala 2015, 20-21.) Kvalitatiivisten menetelmien haastavuudesta ja jopa epämääräisyydestä huolimatta, näen sen paremmaksi vaihtoehdoksi minun opinnäytetyössäni. Tarkoitukseni ei niinkään ole vakuuttaa ketään, vaan kerätä tietoa monikulttuurisuuden kohtaamisesta Oiva-toiminnassa ja pohtia, miten kulttuurien välistä kohtaamista voisi kehittää. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii erityisesti silloin, kun tavoitteena on saada jonkin ”hiljaisen” ihmisryhmän ääni ja näkemykset esille (mt., 22). Nuorten äänen kuuluviin saaminen sekä toiminnan pienet ryhmäkoot, ovat suurimmat syyt miksi valitsin kvalitatiivisen menetelmän. Pyrin myös jättämään liikkumavaraa koko analyysiosuudelle ja uusien kysymysten mahdolliselle muotoutumiselle, kuten kvalitatiivisissa tutkimuksissa on järkevää (Eskola & Suoranta 1998, 15-16).

Opinnäytetyöni aineistonkeruun toteutin puolistrukturoidulla haastattelukysymyksillä. Puolistrukturoitu haastattelu sijoittuu muodoltaan strukturoidun ja teemahaastattelun välimaastoon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a) Valitsin tämän tavan kerätä aineistoa, sillä koin sen parhaaksi tavaksi kerätä onnistunut aineisto. Pohdin teemahaastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun välillä, mutta päädyin puolistrukturoituun, sillä epäilin, että teemahaastattelussa haastateltaville jäisi enemmän tilaa perääntyä aiheesta tai vastata ympäripyöreitä, yleisesti hyväksyttävämmiin. Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden katsotaan olevan nykyään yleisesti hyväksyttyjä, enkä halunnut että haastateltavien aidot mielipiteet jäisivät tämän alle (Mähönen ym. 2013, 251). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tapana, että tutkija käyttää omaa harkintakykyä esimerkiksi haastateltavia valitessa (Eskola & Suoranta 1998, 18). Haastateltavalta pitää tietysti ennen haastattelua vielä kysyä, suostuvatko he haastateltavaksi. Pohdin yhdessä Oiva-toiminnan ohjaajan kanssa mahdollisia haastateltavia ja

jaoin yhteisen näkemyksen siitä, keitä pyytäisin haastatteluun. Merkittävin kriteeri haastateltavia pohdittaessa oli se, että he olisivat olleet toiminnassa ainakin jonkin aikaa mukana ja ovat osallistuneet siihen suhteellisen aktiivisesti.

Haastattelulomakkeen suunnittelin niin, että jokainen kysymys olisi mahdollisimman yksiselitteinen ja selkeä, mutta vastaajalle jäisi kuitenkin tilaa kertoa aiheesta laajemmin. Lähetin ennen ensimmäisiä haastatteluja haastattelulomakkeen tilaajille tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Haastattelut osoittautuivat luonteeltaan varsin erilaisiksi, vaikka runko ja kysymykset olivat jokaisessa samat. Esimerkiksi yhdessä haastattelussa kysymysten ja vastausten välinen aika oli usein todella pitkä (esim. 30 sekuntia), kun taas toisessa vastaukset tulivat nopeasti. Minulle jäi tunne, että haastattelu oli haastateltaville liian pitkä ja ainakin kaksi kolmesta haastateltavasta vaikutti loppuvaiheessa kärsimättömältä.

Ennen haastattelua koin tärkeäksi avata termit kantaväestöä edustava nuori sekä maahanmuuttajanuori, jotta haastateltavat olisivat varmasti tietoisia, kenestä milloinkin puhutaan. Jännitin, onko minulla tarpeeksi taitoa haastatella nuoria tällaisesta aiheesta. Kuten totean haastattelulomakkeen yhteydessä (ks. LIITE 1) maahanmuuttajista sekä kantaväestöstä puhuttaessa, on vaarana, että vahvistetaan rajanvetoa etnisyyksien välillä. Tätä tutkimuseettistä kysymystä oli pohtinut Kivijärvi (2015, 78-79.) väitöskirjassaan, jonka ansiosta pyrin sen itsekkin ottamaan huomioon. Yritin myös painottaa, että jokainen henkilö on oma yksilönsä. Vaikka haastattelutilanteissa puhuttiin ”kantaväestön nuorista” ja ”maahanmuuttajanuorista” ryhmämuotoisesti, on tällainen luokittelu osittain keinotekoisia (ks. Luvut 3.4 & 3.5). Uskon kuitenkin suoriutuneeni tästä haasteesta kelpoisesti. Tarkoitukseni oli haastatella neljää Oiva-toimintaan osallistunutta henkilöä, mutta yhden kanssa emme saaneet sovittua yhteistä aikaa, joten lopulta haastateltavia oli kolme. Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina kahdella eri miesten avoimen toiminnan ryhmäkerralla. Haastattelu kestivät noin 20, 40 ja 60 minuuttia.

Haastattelujen jälkeisinä päivinä litteroin aineiston. Litteroinnilla tarkoitetaan puhtaaksi kirjoittamista ja sen tarkkuus määrittyy tutkimuksen luonteen mukaan. Mikäli tutkija keskittyy etenkin haastattelutilanteessa tapahtuvaan vuorovaikutukseen, kieleen tai kielen käyttöön, on tärkeää, että litterointi on tehty mahdollisimman tarkasti, välimerk-

kejä käyttäen. Jos edellä mainitsemani asiat, eivät ole keskeisessä asemassa tutkimuksen kannalta, ei välimerkkien käyttö ole pakollista. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa oleellisinta voi olla poimia tietyt kohdat haastattelusta, mutta hyvä käytäntö on litteroida koko haastattelu, jotta yksikään tärkeä asia ei jää huomaamatta. (Saaranen-Kauppinen ym. 2006a) Litteroinnin toteutin pitkälti näiden neuvojen pohjalta, mutta välimerkkejä käytin vain ilmaisemaan taukojen pituutta.

Nyt on nuorten vuoro päästä ääneen. Tarkastelen haastattelujen antia kahdessa alaluvussa perustietojen lisäksi. Luvussa neljä käsittelin asenteisiin ja vuorovaikutukseen liittyviä perusteorioita sekä asenteiden ja vuorovaikutuksen suhdetta toisiinsa. Täten loogiseksi ratkaisuksi osoittautui jakaa myös haastattelun keinoin kerätty tieto vuorovaikutukseen ja asenteisiin. Käytän haastateltavista termejä H1, H2, H3, jotta heidän tunnistaminen kommenttien perusteella ei olisi mahdollista toiminnan ulkopuolisille henkilöille. Itseäni kuvaan nimikirjaimillani (JS). Tarkoituksena on, että haastatteluilla kerätty aineisto keskustelelee tulevaisuuden alaluvuissa neljännen luvun kanssa, josta löytyy pitkälti haastattelujen tulkinnessa käytettävä teoriapohja. Tämän vuoksi haastatteluiden purku ja analyysi on yhdistetty.

5.2 Haastateltavien perustiedot

Haastateltavat olivat iältään 22, 23 ja 29 -vuotiaita. Kaksi haastateltavista oli ollut Oiva-toiminnassa mukana muutaman vuoden ja yksi kahdeksan kuukautta. Kaikki osallistuivat toimintaan viikoittain. Jokainen haastateltavista kertoi osallistuneensa miesten avoimeen ryhmätoimintaan sekä Oivat aamukahvit toimintaan. H2 ja H3 olivat osallistuneet myös peli-iltoihin ja kahteen suljettuun ryhmätoimintaan (tunne ja keho sekä pelilähtöinen toiminta). H1 oli lisäksi osallistunut Futaamaan! (futsal) -toimintaan.

H1 arvioi kohdanneensa Oiva-toiminnassa monesta eri maasta Suomeen muuttaneita nuoria. Pääosin hän oli kohdannut maahanmuuttajanuoria Futaamaan! -toiminnassa, mutta hän oli tavannut heitä myös miesten avoimessa ryhmätoiminnassa. Oivat aamukahvit –ryhmätoiminnassa ja peli-illoissa hän ei juuri ollut kohdannut

heitä. H2 ja H3 olivat kohdanneet maahanmuuttajanuoria pelkästään miesten avoimessa ryhmätoiminnassa.

5.3 Kulttuurinvälinen vuorovaikutus Oiva-toiminnassa

Haastateltavat kertoivat pelanneensa pelejä maahanmuuttajanuorten kanssa Oiva-toiminnassa. Kaikki olivat pelanneet maahanmuuttajanuorten kanssa konsolipelejä ja H1 myös jalkapalloa Futaamaan! -toiminnassa. Käydyt keskustelut maahanmuuttajanuorten ja kantaväestön nuorten välillä eivät olleet haastatteluiden perusteella erityisen syviä tai laaja-alaisia, vaan ne olivat käsitelleet enemmän käytännön asioita ja kulkeneet toiminnan rinnalla. Keskustelut olivat koskeneet esimerkiksi konsolipelien pelaamisessa neuvomista, haastateltavien toimesta. Maahanmuuttajanuoret tai kantaväestön nuoret eivät kummatkaan haastatteluiden perusteella olleet tehneen kovin paljon keskustelun avauksia toisilleen. H3 kertoi, että keskustelut olivat välillä jännittäneet häntä, koska hän ei tiedä ymmärtävätkö maahanmuuttajanuoret, mitä hän tarkoittaa. Myös H2 oli pohtinut pelejä maahanmuuttajanuorten kanssa pelatessaan, että ymmärtävätkö he, mikä on pelin tarkoitus.

JS: No miten oot kokenut sen pelihetken?

H2: Noo siinä on vähän semmonen, että itellä ainakin tulee, että osaakohan se mitään.

JS: Onko minkälaisia kokemuksia sitten tullut sen jälkeen, kun ootte pelannut yhdessä?

H2: No se vaan on vähän jäänyt, että ei se ole ihan tajunnut tätä juttua.

Non-verbaalin vuorovaikutuksen arvioiminen vaikutti olevan haastateltaville vaikeaa. Kukaan haastateltavista ei kertonut huomanneensa erityisiä eleitä, joita maahanmuuttajanuoret olisivat kohdistaneet heihin, mutta esimerkiksi H1 kuvaili Futaaman! toiminnassa koetun kannustamisen (taputukset) positiiviseksi asiaksi. H3 taas oli huomioinut, että maahanmuuttajanuoret tulevat usein kättelemään hänet tavatesaan, poiketen kantaväestön nuorista.

H1 koki suhteensa toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin erittäin läheiseksi ja arveli sen johtuvan Futamaan! -toiminnassa koetusta kannustamisesta. Kak-

si muuta haastateltavaa (H2 ja H3) taas kokivat suhteen toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin jääneen etäiseksi. H3 kertoi keskustelun aloittamisessa maahanmuuttajanuorten kanssa olevan jonkinlainen kynnys, jonka takia arveli suhteiden jääneen etäisiksi. Tämän hän arveli johtuvan jossain määrin yhteisin kielen puuttumisesta. Hän pohti myös, että mikäli olisi tavannut samoja maahanmuuttajanuoria toiminnassa useammin, olisi suhde heihin kenties läheisempi ja keskusteluja olisi syntynyt enemmän.

Ehkä se on juuri siitä, kun ei nähdä säännöllisesti montaa kertaa. Mut varmaan ihan samalla lailla mitä tässä muidenkin kanssa, että muutaman kerran pitää ensin nähdä –H3

Haastateltavat kertoivat, että Oiva-toiminnan ohjaajat eivät olleet kovin usein pyrkineet edistämään heidän ja maahanmuuttajanuorten välistä vuorovaikutusta, mutta toisaalta H1 ja H3 epäilivät myös sen tarpeellisuutta. H3 kertoi, että jatkossakaan ei tarvitse alkaa järjestämään mitään erillisiä keskustelutilanteita. H2 pohti, että kaikille yhteistä, ohjattua toimintaa, kuten liikuntaa ja pelien pelaamista voisi järjestää enemmän.

Keskustelu ei välttämättä kaikilta onnistu. Toiminta sitten onnistuu kaikilta –H2

No tossa on esimerkiksi se ainakin ollut ongelmana, tai en nyt tiedä ongelma tai näin, mutta että jos pelataan tossa esimerkiksi jotain Wormsia (videopeli) ja siinä sattuu olemaan (maahanmuuttajanuori), niin tota... tavallaan he eivät oikein ole välttämättä niin kun tottuneet siihen, että tämän ikäiset pelaa – H3

Molempia osapuolia miellyttävän läheisen ja tasavertaisen, pitkäaikaisen kontaktin (vuorovaikutuksen), voidaan katsoa vaikuttavan positiivisesti asenteisiin toista etnistä ryhmää kohtaan (ks. 29). Vuorovaikutuksen maahanmuuttajanuorten ja haastateltavien välillä voidaan katsoa olevan olleen haastattelujen perusteella vähäistä tai todella vähäistä. H3 pohtikin, että vuorovaikutusta syntyisi enemmän, mikäli samoja maahanmuuttajanuoria osallistuisi useammin Oiva-toimintaan. Kohtaamisen säännöllisyyden samojen maahanmuuttajanuorten ja kantaväestön nuorten välillä voidaan katsoa olevan keskeinen asia asenteiden muodostumisessa ja niiden muokkaantumisessa. Esimerkiksi Pelkkä tuttuus –teorian mukaan mitä useammin henkilö

kohtaa itselleen samaa asiaa alkuvaiheessa, joka on uusi tai vieras, sen myönteisemmäksi hänen asenteensa muodostuu. (Helkama ym. 2010, 189).

Jännitys oli vaikuttanut H3:n osalta siihen, että vuorovaikutusta ei ollut syntynyt. Olisi mielenkiintoista tietää, ovatko myös maahanmuuttajanuoret kokeneet jännitystä tällaisissa tilanteissa. Voidaan myös katsoa, että mikäli kantaväestön nuori on jatkuvasti neuvojan roolissa (pelitilanteet) hänen ja maahanmuuttajanuoren välisessä vuorovaikutustilanteessa, ei välttämättä voida puhua tasapuolisesta vuorovaikutuksesta. Omien havaintojeni perusteella, joita olen tehnyt harjoitteluissa, ohjaajat pyrkivät ottamaan kaikki osallistujat yhtä lailla huomioon. Olisi kuitenkin paikallaan kuulua, ovatko maahanmuuttajanuoret kokeneet olevansa kielellisesti tasa-vertaisessa asemassa kantaväestön kanssa Oiva-toiminnassa, eli ovatko ohjaajat kysyneet huomioimaan mahdollisen yhteisen kielen puuttumisen tai suomenkielen taitojen vajavaisuuden toiminnan aikana tarpeeksi hyvin. Kaksi haastateltavaa arvioi suhteiden maahanmuuttajanuoriin jääneen etäisiksi, kun taas yksi koki ne erittäin läheiseksi. Haastattelun perusteella H1 koki suhteet maahanmuuttajanuoriin erittäin läheiseksi Futaamaan! -toiminnassa saatujen positiivisten kokemusten vuoksi. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että haastateltavat saattoivat arvioida tai käsittää suhteiden läheisyyden eri tavoin.

Kysyin haastateltavilta varsin suoraan non-verbaaleista vuorovaikutustilanteista, joita he ovat kokeneet maahanmuuttajanuorten kanssa. Kukaan heistä ei osannut mainita yhtään esimerkkiä tällaisesta tilanteesta ja kaikki vastasivat kysymykseen tavalla tai toisella, että sitä ei ole juurikaan ollut. Kuitenkin muiden kysymysten kautta selvisi tilanteita, joissa H1 ja H3 olivat olleet osallisina sanattomissa vuorovaikutustilanteissa (kättelyt, kannustus Futaamaan! -toiminnassa). Kuten ylempänä jo kirjoitin (ks. 25.), arvelen non-verbaalin vuorovaikutuksen olleen merkityksellistä etenkin Futaamaan! -toiminnassa, johon yksi haastateltavista oli osallistunut. Sanattoman vuorovaikutuksen havaitseminen voi olla haastavaa. En usko sanattoman vuorovaikutuksen kulttuurisidonnaisuuden (ks. 25.) näkyneen Futaamaan! -toiminnassa, kun vuorovaikutus on ollut niin yksinkertaista ja globaalia kuin kannustaminen. Toisaalta useat maahanmuuttajanuoret ovat ihmetelleet minulle suomalaisten tapaa tervehtiä nyökkäämällä, enkä tiedä onko tervehtiminen sen monimutkaisempaa vuorovaikutusta kuin kannustaminen. H3:lle olikin jäänyt mieleen usean maahanmuutta-

jan tapa kätellä hänet aina uudestaan joka kerta heidän tavatessaan. Voidaan katsoa, että se ei ole kovin yleinen tapa Suomen kulttuurissa ja tämä käy hyvänä esimerkkinä non-verbaalin vuorovaikutuksen kulttuurisidonnaisuudesta. Huomioitavaa koetun sanattoman vuorovaikutuksen osalta Oiva-toiminnassa on, että se vaikuttaa jättäneen haastateltaville (H1 ja H3) positiivisen muiston.

5.4 Asenteet maahanmuuttajanuoria kohtaan Oiva-toiminnassa

Haastateltaville oli haastavaa pohtia, mitä he olivat ajatelleet maahanmuuttajista ennen kuin olivat osallistuneet Oiva-toimintaan. Kaksi haastateltavaa (H1 ja H2) olivat kuitenkin kohdanneet maahanmuuttajanuoria kouluissa ennen osallistumistaan Oiva-toimintaan. H1 kertoi, että hän suhtautui maahanmuuttajanuoriin samalla tavalla kuin suomalaisiin nuoriin. H2 oli ajatellut ennen Oiva-toimintaan osallistumista maahanmuuttajanuorten olevan iloista, mutta ujoa väkeä. H3 totesi, että ei oikein osannut ajatella mitään, koska ei ollut koskaan kohdannut maahanmuuttajia. Hän kertoi viettäneensä lapsuutensa pienellä paikkakunnalla, jossa ei ollut koskaan tavannut heitä. Hän kuitenkin lisäsi, että ei ole pitänyt heitä mitenkään muista poikkeavina, koska on pelannut paljon internetin välityksellä erilaisia pelejä kansainvälisissä ryhmissä ja oleensa muutoin tekemisissä ulkomaalaisten kanssa.

Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä asiana, että maahanmuuttajanuoret ja kantaväestön nuoret osallistuvat samaan ohjattuun vapaa-ajan toimintaan. H3 kertoi hänen mielestään olevan tärkeää, että maahanmuuttajanuoret ja kantaväestön nuoret osallistuvat samaan ohjattuun toimintaan sekä viettävät yhdessä muutoinkin vapaa-aikaa sen takia, ettei syntyisi ”me ja ne” ajattelua tai vastakkain asettelua eri etnisten ryhmien välillä.

H2 arvioi, että maahanmuuttajanuorten kohtaaminen Oiva-toiminnassa ei ole vaikuttanut hänen suhtautumiseensa heitä kohtaan positiivisesti tai negatiivisesti. Hänen suhtautuminen on pysynyt ennallaan. Kaksi muuta haastateltavaa (H1 ja H3) kertoivat, että maahanmuuttajanuorten kohtaaminen Oiva-toiminnassa on vaikuttanut positiivisesti heidän omaan suhtautumiseen maahanmuuttajanuoria kohtaan. H3 kertoi,

että maahanmuuttajanuorten kohtaaminen toiminnassa, on vahvistanut hänen käsitystään siitä, että jokainen on oma yksilönsä.

Monilla varmaan onkin se käsitys, että maahanmuuttajat on se ryhmä ja ne on kaikki niin kun samasta puusta –H3

Kaikki haastateltavat pitivät myös positiivisena asiana, että Oiva-toimintaan osallistuu maahanmuuttajanuoria. H1 perusteli asiaa sillä, että maahanmuuttajanuoret ovat päässeet tekemään samoja asioita kuin kantaväestön nuoret. Hän lisäsi myös, että on itse päässyt Oiva-toiminnan kautta tekemään paljon erilaisia asioita.

Se on hyvä, että niilläkin on toimintaa, ettei ne ole täällä niiku oman onnensa nojaan varautuneina –H2

Hyvä että on toimintaa. Tämmöistä positiivista toimintaa, että ei mene siihen negatiiviseen – H3

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että kaikkien kolmen haastateltavan asenteet maahanmuuttajanuoria kohtaan ovat olleet neutraaleja tai jopa lievästi myönteisiä ennen Oiva-toimintaan osallistumista. Maahanmuuttajanuorten osallistumista Oiva-toimintaan sekä yleisesti ohjattuun vapaa-ajantoimintaan kantaväestön nuorten kanssa, jokainen haastateltavista piti positiivisena asiana. Kaksi haastateltavista (H1 ja H2) perustelivat asian myönteisyyttä maahanmuuttajanuorten näkökulmasta katsottuna. H3:lle asian myönteisyys näyttäytyi sen kautta, että tällöin yhteistä positiivista toimintaa kantaväestön kanssa voi syntyä ja se auttaa purkamaan ihmisten lokeroitua etnisiin perustein. Täytyy muistaa, että vaikka yleensä valtaväestö ja vähemmistö jakavat saman näkemyksen, mikä on vähemmistön kulttuurille parasta (integraatio), voi esimerkiksi sen käsittäminen poiketa molempien näiden ”ryhmien” kesken, kuten luvussa 4.4 mainittiin. Tällä tarkoitan sitä, että vaikka osa haastateltavista olisivat kokeneet toiminnan olevan hyväksi juuri maahanmuuttajanuorten näkökulmasta, saattavat maahanmuuttajanuoret itse käsittää ”hyvän” eri tavalla.

Oiva-toiminnassa maahanmuuttajanuorten kanssa toimiminen ja vuorovaikutus ovat vaikuttaneet positiivisesti kahden haastateltavan asenteisiin maahanmuuttajanuoria kohtaan. Yhden suhtautuminen näyttää pysyneen neutraalina. Toisaalta etnisyyden

rajat ylittäviä pysyviä suhteita ei ole toiminnan kautta tai sen lomassa ilmeisesti syntynyt. Haastattelujeni asenteiden rehellisyydestä ei toki voi olla täysin varma, sillä asenteiden eksplisiittisyys, eli kansankielellä tiedostetut asenteet voivat vaikuttaa haastateltavien vastauksiin (ks.24). Oiva-toimintaan osallistuneiden kantaväestön nuorten voidaan siis ainakin haastateltavien osalta katsoa suhtautuneen positiivisesti Oiva-toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin.

6. POHDINTA JA ARVIOINTI

Tässä luvussa tarkoitukseni on antaa kehitysehdotuksia siitä, miten Oiva-toimintaa voitaisiin kehittää niin, että positiivista vuorovaikutusta kantaväestön nuorten ja maahanmuuttajanuorten välillä syntyisi enemmän. Pohdin myös opinnäytetyöni onnistumista. Tekemäni päätelmät eivät ole ehdottomia ja toivon lukijan tietysti kyseenalaistavan niitä. Tämän osion onkin tarkoituksena toimia tilaajille siten, että he voivat peilata omia kokemuksiaan tämän opinnäytetyön esiin tuomiin seikkoihin ja pohtia vastaavatko ne toisiaan. Opinnäytetyöntekijän tulee myös pohtia oman tuotoksensa luotettavuutta ja yleistettävyyttä sekä toimintatapojensa pätevyyttä, jonka teen viimeisessä alaluvussa.

6.1 Kehitysehdotukset

Haastatteluiden kautta kävi ilmi, että haastateltavat toivoivat lisää kaikille yhteistä ohjattua toimintaa. Tämä voisi lisätä myös vuorovaikutusta maahanmuuttajanuorten ja kantaväestön nuorten välillä. Tiedustellessani haastateltavilta pitäisikö ohjatun toiminnan olla keskustelu- vai toimintapainotteista, yleinen mielipide oli ehdottomasti toiminnan kannalla. Järjestettyihin keskusteluihin suhtauduttiin epäilevästi, mutta toiminnan kerrottiin olevan luonnollista ja keskustelujen syntyvän sen lomassa, mikäli niin on tapahtuakseen. Luulen, että järjestetyt keskustelut saattavat pahimmillaan jännittää osaa nuorista siinä määrin, etteivät he uskalla enää jatkossa tulla paikalle.

Tietääkseni tällaisia ohjattuja keskustelutuokioita ei ole Oiva-toiminnassa juuri järjestettykään, vaan ideana on aina ollut päätyä keskusteluihin nimenomaan toiminnan kautta nuorten ehdoilla. Toiminnalliseksi toiminnaksi ehdotettiin esimerkiksi erilaista liikuntaa sekä konsoli- ja lautapelejä. Oiva-toiminnassa onkin usein käytetty pelaa- mista keinona siihen, että nuoret joutuvat tai pääsevät toimimaan keskenään ja harjoittelemaan vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitojaan. Haastatteluiden perusteella nuoret eivät kuitenkaan olleet kokeneet joutuneensa useinkaan tilanteeseen, jossa joutuisivat harjoittelemaan näitä taitoja maahanmuuttajanuorten kanssa.

Siinä mielessä, että jos haluaisi sitten niin että tehtäisi niiku samoja... niin kun fuusoiduttaisiin yhteen niin sitten pitäisi melkein olla järjestettynä semmoista niin kun ohjaajien järjestää sitten sitä ohjattua (toimintaa) –H3

Toinen haastattelujen kautta esille noussut asia, joka vaikutti etniset rajat ylittävän vuorovaikutuksen vähyyteen, näyttäisi olleen maahanmuuttajanuorten vaihtuvuus toiminnassa. Eli kantaväestön nuoret eivät olleet kokeneet tavanneensa samoja maahanmuuttajanuoria tarpeeksi usein (lukuun ottamatta futaamaan! –toimintaa), jotta vuorovaikutusta heidän välilleen syntyisi. Suhteet olivat jääneet tällöin etäisiksi ja vuorovaikutusta oli tapahtunut niukasti ja se oli jäänyt pinnalliseksi. Toiminnallinen, ohjattu toiminta vaikutti edistäneen myönteisiä asenteita maahanmuuttajanuoria kohtaan parhaiten. Haastateltava, joka oli osallistunut Futaamaan! -toimintaan, toi useampaan kertaan esille positiivisen vuorovaikutuksen, jota hän oli pelin lomassa kokenut. Hän oli saanut tämän toiminnan kautta paljon positiivisia kokemuksia.

Mikäli esimerkiksi miesten avoin ryhmätoiminta tulee olemaan osa Avaimet onnistumiseen – koulutuksen osallistujien viikko-ohjelmaa tulevaisuudessa, voisi työni tilaajilla olla yhteinen pidemmän harjoittelun toteuttava opiskelija. Hänen tehtävänä voisi olla erityisesti edistää näiden kahden toimijan välistä yhteistyötä sekä kehittää miesten avoimeen ryhmätoimintaan matalankynnyksen sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä toimintaa, jossa etniset rajat ylittyvät myös vuorovaikutuksen osalta. Tästä voisi tehdä myös esimerkiksi toiminnallisen opinnäytetyön. Tärkeää olisi, että Avaimet onnistumiseen – koulutuksen kautta Oiva-toimintaan osallistuvat olisivat toiminnassa mukana kauden alusta asti ja sitoutuisivat siihen. Tällöin heidän kokemuksensa osallisuudesta ja sen eri vaiheista olisi todennäköisesti erittäin vahva ja vuorovaikutusta kantaväestön nuorten kanssa tapahtuisi enemmän, kuten luvussa 3.2 on kuvattu. Opin-

näytetyön voisi myös tehdä siitä, miten Oiva-toimintaan osallistuneet maahanmuuttajanuoret ovat kokeneet kantaväestön nuorten kohtaamisen Oiva-toiminnassa. Tämän kautta tilaajat saisivat laajemman näkökulman aiheeseen.

Uskon sukupuolisensitiivisen nuorisotyön olevan hyvä alusta kulttuurien väliselle kohtaamiselle. Useissa kulttuureissa mies-sukupuolta pidetään parempana sukupuolena ja normina, kuten luvussa 3.3 mainitaan. Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö voi tarjota maahanmuuttajanuorelle kantaväestön nuoren tavoin uuden tavan tarkkailla itseään ja vapauttaa nuoren turhista, sukupuolittuneista rajoista, joiden keskellä hän on elänyt. Oiva-toiminnan monikulttuurisuuden edistäminen vaatii ohjaajilta paljon taitoa. Heidän tulee ottaa huomioon jokaisen nuoren tarpeet ja tukea näitä heidän etsiessään omaa polkuaan. Mikäli Oiva-toiminta on myös jatkossa monikulttuurista, on ohjaajien kyettävä yhä uudelleen vastaamaan haasteeseen, miten etniset rajat rikkovaa vuorovaikutusta saadaan aikaiseksi toiminnassa, jossa osa nuorista on vasta harjoittelemassa sosiaalisia taitojaan. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen erityisnuorisotyö antaa tähän varmasti myös jatkossa erinomaiset puitteet.

6.2 Opinnäytetyön pätevyys

Arvioin opinnäytetyötäni kokonaisuudessaan tässä, työn viimeisessä luvussa. Alustavasti tarkoitukseni oli arvioida haastattelun analyysiä erillisessä luvussa, mutta päädyin koko opinnäytetyön yhteiseen analyysiosuuteen, koska analyysi on niin vahvasti sidoksissa muihin lukuihin. Pohdin myös toki, kuinka onnistunut analyysi oli ja oliko aineisto riittävä.

Arvioin alun perin neljän haastattelun olevan sopiva määrä aineiston saturaatioon, eli kylläntymiseen. Se olisi voinut olla, mutta kuten aiemmin mainitsin, yhden kanssa emme saaneet sovittua sopivaa ajankohtaa. Keräämäni aineisto analyysiä varten olisikin voinut olla laajempi. Minun olisi pitänyt jo alun perin miettiä varalle yksi haastateltava lisää. Oiva-toiminnan pienryhmä luonteen vuoksi, katson aineistoni olevan kuitenkin kolmen haastateltavan ja neljännen luvun teoriapohjan myötä tarpeeksi kattava, jotta siitä voidaan tehdä yleistyksiä Oiva-toiminnan tasolla. Mielestäni opinnäy-

tetyöni saavutti tavoitteet sekä vastasi asetettuihin kysymyksiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa vastauksia katsotaankin tarvittavan ympäröivään periaatteen mukaan, juuri sen verran kuin aiheen kannalta on tarpeellista (Eskola & Suoranta 2009, 62-63). Yleistettävyyttä tuleekin arvioida kvalitatiivisia metodeja käyttäessä eri tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen yleistettävyys ei ole kiinni aineiston koosta vaan sen syvyydestä ja tulkintojen luotettavuudesta. (mt., 67.) Yksittäinen haastattelu aineistossani oli varsin runsas ja sisälsi paljon asioita, joita en oikein voinut hyödyntää analyysiä tehdessäni. Tästä syystä jouduin rajaamaan joitain kokonaisia kysymyksiä pois haastatteluita analysoidessani, sillä ne olisivat olleet päätelmien kannalta merkityksettömiä. Haastattelut olisivat siis voineet olla tiiviimpiä ja paremmin järjesteltyjä.

Tärkeitä arviointikriteerejä laadullisessa tutkimuksessa ovat: uskottavuus, siirrettävyys varmuus ja vahvistuvuus. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkijan ja tutkittavien käsitysten yhdenmukaisuutta. Eli voidaanko tutkijan sekä esimerkiksi haastateltavien näkevän samat asiat kehittämistarpeiden alaisina. (mt., 211-212) Siirrettävyydellä, eli yleistettävyydellä kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoitetaan, että kun tulkintoja samankaltaisista tutkimuskohteista on tehty tarpeeksi, voidaan tulkintojen perusteella nähdä ylemmän tason asiat, jotka yhdistävät yksittäisiä tapauksia. (Saaranen-Kauppinen ym. 2006b) Varmuudella pyritään arvioimaan tutkijan ennakko-oletuksien huomioimisella ja vahvistuvuudella tarkoitetaan jokseenkin samaa, mitä siirrettävyydellä, eli tulosten vastaavuutta toisissa samankaltaisissa tutkimuksissa tehtyihin tulkintoihin. (Eskola ym. 2008, 212.)

Kuten aiemmin totesin, opinnäytetyöni ei ole tutkimus vaan kehittämistyö, jossa on hyödynnetty kvalitatiivisia metodeja. Käyttämieni menetelmien vuoksi koen, että työtäni voidaan arvioida edellisessä kappaleessa mainituilla kvalitatiivisen tutkimuksen arviointiin soveltuvilla kriteereillä. Uskottavuutta tarkastelin monessa työskentelyvaiheessa ja palasin yhä uudestaan litterointeihin tarkastamaan etten muodostanut omista oletuksista haastateltavien näkemyksiä. Voidaan katsoa, että tulkintani vastaavat haastateltujen käsityksiä. Siirrettävyyttä tai vahvistuvuutta on jokseenkin vaikea arvioida ja kvalitatiivisen tutkimuksen piirissä se nähdäänkin osittain mahdottomaksi sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuuden vuoksi. (mt., 211-212.) Kvalitatiivinen tutkimus on kuitenkin aina jollain tapaa aikaan ja paikkaan sidottua. Opinnäyte-

työn kehittämistyö -luonteen vuoksi siirrettävyyden arvioiminen olisi tuskin erityisen mielekäästä. Arvioisinkin ennemmin, kuinka olen onnistunut hyödyntämään samankaltaisista aiheista tehtyjä tutkimuksia tämän opinnäytetyön osalta. Pyrin tutustumaan aiheeni läheltä tehtyihin tuoreisiin tutkimuksiin, kuten esimerkiksi Kivijärven (2015) väitöskirjaa, johon paneuduin erittäin huolellisesti. Toisaalta Oiva-toiminnan erityispiirteiden (esim. sukupuolisensitiivisyys, erityisnuorisotyö) vuoksi en halunnut liiaksi tehdä päätelmiä esimerkiksi kyseisestä väitöskirjasta, koska siinä oli tutkittu lähinnä tavanomaisilla nuorisotiloilla tapahtuvaa etniset rajat ylittävää vuorovaikutusta. Pyrin huomioimaan omat ennakko-oletukseni opinnäytetyötä tehdessä, mutta koen vaikeaksi arvioida, miten siinä onnistuin. Vaikka itse haastattelujen analyysissä pyrin olemaan mahdollisimman objektiivinen, käytin toiminnan kuvaamisessa paljon eri harjoittelujaksoillani kerättyjä kokemuksia ja tekemiäni havaintoja, jolloin esimerkiksi Oiva-toiminta näyttäytyy myös lukijoille minun silmiäni kautta. Tämän vuoksi ei voi sanoa, että työni olisi objektiivinen. Toisaalta laadullista tutkimusta tehdessä, sen tärkeimmäksi arvioijaksi voidaan katsoa tutkimuksen tekijä. Tekijän tulisi tunnistaa oma subjektiivisuutensa ja on myös luonnollista, että laadulliset tutkimukset ovat subjektiivisia. Subjektiivisuus kvalitatiivisessa tutkimuksessa näkyy etenkin tekijän omien pohdintojen määränä, verrattuna kvantitatiiviseen tutkimukseen. (mt., 210-211.) Laadullisen tutkimuksen subjektiivisuus on yleinen keskusteluaihe tutkijoiden parissa. Laadullista tutkimusta on kritisoitu siitä, että tuotoksen objektiivisuus katoaa, kun tekijä on eräänlaisessa kertojan asemassa tutkimuksessa. Kuitenkin esimerkiksi kvantitatiivisissa tutkimuksissa käytettyjen lomakkeissa voidaan katsoa yhtä hyvin olevan mukana subjektiivisuutta. (mt., 21-22.)

Sain työstää tätä opinnäytetyötä varsin vapaasti ja se takasi mielenkiinnon säilymisen työtä kohtaan sen eri vaiheissa. Aihevalintaani pidän hyvänä, sillä se on ylemmältäkin tasolta katsottuna ajankohtainen koko yhteiskunnassamme. Tilaja tai opinnäytetyöni ohjaaja eivät puuttuneet kovin paljoa työn varsinaiseen sisältöön, mikä sopi minulle hyvin. Sain kuitenkin todella tärkeitä parannusehdotuksia työn eri vaiheissa sekä tilaajilta että työn ohjaajalta, joka auttoi minua erityisesti haastattelujen analyysin tekemisessä ja työn jäsentymisessä järkevään rakenteeseen. Olen tyytyväinen, että opinnäytetyö sisälsi minulle haastavia ja uusia asioita, kuten asenteiden perusteoria. Niihin paneutuminen vei aikaa, mutta vahvisti sen, että opin tätä työtä tehdessä paljon uutta, enkä hyödyntänyt pelkästään aiemmin keräämääni tietoa. Toi-

von opinnäytetyöstäni olevan hyötyä niin Oiva ja Ilona –hankkeelle kuin Avaimet onnistumiseen –koulutukselle, mutta myös Jyvälän Setlementti ry:lle kokonaisuudessaan.

LÄHTEET

Anttonen, Erja 2007. Sukupuolisensitiivinen työote kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Gahagan, Judy 1977. Vuorovaikutus, ryhmä ja joukko. Espoo: Weilin + Göös.

Erwin, Phil. 2005. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Hakala, Juha T 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (Toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 14-26.

Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni & Liebkina, Karmela 2010. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 3.-8. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Helsingin tyttöjen talo. Kulttuurisensitiivisyys. Viitattu 20.1.2016.

<http://www.tyttojentalo.fi/kulttuurisensitiivisyys>

Hirsjärvi, Sirkka (toim.) 1983. Kasvatustieteen käsitteistö. Helsinki: Otava.

Hämäläinen-Puhakka, Katja & Haahtela, Riikka 2005. Osallisuutta etsimässä asuinalueilla, -Maamuuntaja osahanke. Teoksessa Sateenvarjon alta kumppanuuksien tuloksiin. Joensuun seudun EQUAL-hankkeen toiminta 2002-2005 aktiivoivan ja sosiaalisen työllistämisen mallin kehittämistyö. 29-35 Viitattu 27.1.2016.

<http://dev.sitefactory.fi/equal/>

Juutilainen, Päivi-Katriina 2006. Yksilöohjaus ja sukupuoli. Teoksessa Asikainen, Eija 2006. Pysäytyskuvia. Sukupuoli ja seksuaalisuus nuorten elämässä ja koulun arjessa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. 31-48.

Jyväskylän kansalaisopisto. Opintosetelihakemus 2014. Ei julkaistu.

Jyväskylän Setlementti ry 2015a. Oiva tupa kaikkien Ilona –hanke. Viitattu 11.1.2016.

<http://www.jyvala.fi/index.php?page=oiva-tupa-kaikkien-ilona-hanke>

Jyväskylän Setlementti ry 2015b. Organisaatiokaavio. Ei julkaistu.

Kauppila, Reijo A 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kemppi, Anssi & Kittilä, Riitta 2011. Hyvinvointijärjestöt sosiaalisesti vahvistamassa. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä.. 165-179. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 26.

Kivijärvi, Antti 2015. Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Viitattu 28.1.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Martikainen, Tuomas & Saari, Matti & Korkiasaari, Jouni 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. Muuttajat, kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy, 23-38.

Matikainen Janne 2002. Vuorovaikutus verkossa. Verkkopohjaiset oppimisympäristöt vuorovaikutuksen näyttämöinä. 2 painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Miettinen, Anneli. Väestöliitto, maahanmuuttajat. Viitattu 26.1.2016.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/

Muhonen, Jyrki & Lallukka, Kirsi & Turtiainen, Pekka 2009. Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Jyväskylä: YAD Youth Against Drugs ry.

Mähönen, Tuuli Anna & Jasinskaja-Lahti, Inga 2013. Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatiot. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. Muuttajat, kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy, 247-261.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaa. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja (14). Vuosikirja. Viitattu 28.1.2016.

<http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRyyänen2013.pdf/c137b4d0-ce69-4f4d-b57d-e27dacf4a0e9>

Nuorisolaki 27.1.2006/72. Viitattu 28.1.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Palovaara, Markku 2008. Yhteisöllisyys kunniaan Lasten ja nuorten sosiaalisen kehityksen turvaaminen koulussa ja päiväkodissa. Teoksessa Niikko, Anneli & Pellikka, Ismo & Savolainen, Erkki (toim.) 2008. Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia kuninkaankartanonmäeltä. Joensuu: Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 67-80.

Peltonen, Lasse & Roininen, Janne & Ahonen, Sanna & Nupponen, Terttu & Ruusu, Tuusa 2011. Ilmastomuutos ja kansalaisosallistuminen, ILMANKOS-hankkeen tutkimus- ja kehittämisosion loppuraportti. Helsinki: Sitra. Viitattu 30.1.2016.

<https://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksiä-sarja/Selvityksiä%2045.pdf>

Poikien talo. Mitä on sukupuolisensitiivinen poika- ja tyttötyö. Viitattu 20.1.2016.

<http://poikientalo.fi/mita-sukupuolisensitiivinen-poika-ja-tyttötyö>

Rapo, Markus 2011. Kuka on maahanmuuttaja? Tieto & trendit (?) 1/2011. Viitattu 26.1.2016. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 6.2.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 15.2.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_3.html

Simström, Hannu 2009. Tunneälytaidot ikäjohtamisessa. Esimiehen tunneälytaidot ja niiden tärkeys kuntahenkilöstön arvioimana. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy -Juvenes print. Väitöskirja. Viitattu 19.1.2016.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike 2014. ISSN=1797-6766. Liitekuvio 1. Maahan-, maasta- ja nettomaahanmuutto 1971–2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 25.1.2016. http://www.stat.fi/til/muutl/2014/muutl_2014_2015-05-29_kuv_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestö, taulukko: ulkomaiden kansalaiset 2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 25.1.2016. http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Tampereen tyttöjen talo. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työ. Viitattu 20.1.2016. <http://www.tytto.fi/tampereen-tyttojen-talo/sukupuoli-ja-kulttuurisensitiivi/>

LIITTEET

Liite 1: Haastattelun runko

Haastattelu

Tarkoitukseni on edetä kysymyksissä ja puheenaiheissa tässä yhteydessä olevan haastattelupohjan mukaisesti, jättäen silti tilaa keskusteluille. Haastattelun kysymykset on mietitty siten, että ne palvelevat mahdollisimman hyvin opinnäytetyöni pääkysymystä: Kuinka Oiva –toimintaan osallistuneet kantaväestöä edustavat nuoret ovat kokeneet maahanmuuttajanuorten mukaan tulon toimintaan? Kysymyksen on asetettu siten, että niiden muoto olisi mahdollisimman lähellä tavallista keskustelua. Olen pyrkinyt korvaamaan vaikeat sanat siten, että merkitys ei muutu. Haastattelua voi kutsua puolistrukturoiduksi ja olen asettanut kysymykset tähän muotoon sen takia, että osalle haastateltavista niitä voisi olla muuten vaikea ymmärtää. Nauhoitan haastattelut.

Alustus

Kerron haastateltaville, mitä varten haluan haastatella heitä ja mihin haastatteluja käytetään. Ensin kerron mitä opinnäytetyössäni tarkoitetaan maahanmuuttajanuorella. Tärkeää on myös, ettei haastateltaville tule oloa, että olen vahvistamassa rajanvetoa kantaväestön nuorten ja maahanmuuttajanuorten välillä. Aiheesta keskusteleminen esimerkiksi näitä termejä käyttäen aiheuttaa riskin, että nuoret kokevat sen jonkinlaisena jaotteluna ja etnisyyden rajojen maalaamisena. (Kivijärvi. 2015. 78-79) Tämän jälkeen kerron opinnäytetyöstäni ja sen tarkoituksesta: Teen opinnäytetyötä Oiva ja Ilona –hankkeelle sekä Avaimet Onnistumiseen –koulutukseen. Yritän selvittää, miten sinä ja muut kantaväestöä edustavat osallistujat olette kokeneet maahanmuuttajanuorten nuorten mukaan tulon Oiva-toimintaan. Tarkoituksena on myös selvittää onko toiminnassa kehitettävää tältä osin sekä tuottaa ideoita, miten Oiva-toimintaa voisi toteuttaa niin, että se palvelisi kaikkia osallistujia mahdollisimman hyvin. Siksi myös sinun näkemys ja mielipide on tärkeä. Korostan vielä ennen varsinaista haastattelua, että tärkeintä on antaa rehelliset vastaukset.

Haastattelupohja

Alustustiedot / perustiedot

1. Kuinka vanha olet?
2. Kuinka kauan olet ollut mukana Oiva-toiminnassa?
3. Kuinka usein osallistut toimintaan? a) viikoittain b) 1-3 kertaa kuussa c) harvemmin
4. Mihin ryhmiin / toimintaan osallistut?

Maahanmuuttajanuorten kohtaaminen Oiva-toiminnassa

5. Oletko kohdannut Oiva –toiminnassa maahanmuuttajanuoria?
6. Missä Oiva-toiminnan ryhmissä olet kohdannut maahanmuuttajanuoria?
7. Missä Oiva-toiminnan ryhmistä olet ollut eniten tekemisissä maahanmuuttajanuorten kanssa?
8. Mikä muisto sinulle tulee mieleen päällimmäisenä maahanmuuttajanuoren tai -nuorten kanssa toimimisesta Oiva-toiminnassa?
9. Kuinka läheiseksi koet tai koit suhteesi keskimäärin Oiva-toimintaan osallistuneisiin maahanmuuttajanuoriin? (Jos hankala arvioida: voi esimerkiksi arvioida: erittäin etäinen, etäinen, läheinen, erittäin läheinen)
10. Kuinka läheiseksi koet tai koit suhteesi keskimäärin Oiva-toimintaan osallistuneisiin kantaväestön nuoriin? (Jos hankala arvioida: voi esimerkiksi arvioida: erittäin etäinen, etäinen, läheinen, erittäin läheinen)
11. Mikäli kantaväestön ja maahanmuuttajanuorten läheisyys arvioitiin eri vahvuuksiksi: Mistä ero kantaväestön ja maahanmuuttajanuorten läheisyydessä johtuu?

Haastateltavien ennakkokäsitysten selvittämistä

12. Oletko ennen Oiva-toimintaan osallistumista kohdannut maahanmuuttajanuoria? Missä?
13. Mitä ajatuksia sinulla oli maahanmuuttajanuorista ennen kuin tapasit heitä Oiva-toiminnassa?

14. Onko maahanmuuttajanuorten osallistuminen toimintaan jännittänyt sinua?

- a) kielen takia?
- b) käyttäytymisen takia?
- c) kulttuurin takia?
- d) jostain muusta syystä?

Minkä takia jännitti tai ei jännittänyt?

Vuorovaikutus Oiva-toiminnassa maahanmuuttajanuorten ja kantaväestön nuorten kesken

15. Ovatko maahanmuuttajanuoret aloittaneet keskustelua sinun kanssa Oiva-toiminnassa? Jos on: Millaisessa tilanteessa?

16. Oletko sinä aloittanut keskustelua maahanmuuttajanuoren kanssa Oiva-toiminnassa? Jos on: Millaisessa tilanteessa?

17. Jos olet keskustellut maahanmuuttajanuorten kanssa Oiva-toiminnassa, mitkä asiat ovat olleet keskustelujen aiheina?

18. Miten koet maahanmuuttajanuorten suhtautuneet sinuun Oiva-toiminnassa? (esimerkiksi eleet)

19. Oletko tehnyt jotain seuraavista maahanmuuttajanuorten kanssa Oiva-toiminnassa?

- a) keskustellut
- b) pelannut pelejä (esimerkiksi lautapelit, konsolipelit)
- c) harrastanut liikuntaa
- d) jotain muuta, mitä?

20. Mitä uusia kokemuksia olet saanut tai mitä uutta olet oppinut, maahanmuuttajataustaisten nuorten osallistumisesta toimintaan?

Suhtautuminen maahanmuuttajanuoriin Oiva-toiminnassa

21. Oletko kokenut maahanmuuttajanuorten osallistumisen toimintaan positiiviseksi asiaksi?

22. Haluaisitko olla enemmän Oiva-toiminnassa tekemisissä maahanmuuttajanuorten kanssa? Miten? (esimerkiksi keskustelut vai asioiden tekeminen yhdessä?)

23. Onko maahanmuuttajanuorten osallistuminen Oiva-toimintaan muuttanut sinun käytöstäsi toiminnassa? Jos on: Miksi ja miten?

24. Arvioi seuraavia väittämiä asteikolla 1-5.

Asteikko: 1= täysin eri mieltä 2 = osittain eri mieltä 3 = suhtaudun neutraalisti 4 = osittain samaa mieltä 5 = täysin samaa mieltä.

Väite 1. Minusta on tärkeää, että maahanmuuttajanuoret ja kantaväestön nuoret viettävät vapaa-aikaa samassa tilassa ja toiminnossa. Miksi / miksi ei?

Väite 2. Minusta on tärkeää, että maahanmuuttajanuoret ja kantaväestön nuoret osallistuvat samaan ohjattuun toimintaan. Miksi / miksi ei?

Väite 3. Minusta on tärkeää, että maahanmuuttajanuoret ja kantaväestön nuoret keskusteleivat toistensa kanssa vapaa-ajalla. Miksi / miksi ei?

Väite 4. Minusta on hyvä asia, että Oiva-toimintaan osallistuu maahanmuuttajanuoria. Miksi / miksi ei?

Toiminnan vaikuttavuus

25. Kuinka Oiva-toiminnan ohjaajat ovat edistäneet vuorovaikutusta sinun ja maahanmuuttajanuorten välillä?

26. Onko ohjaajien toiminta ollut tältä osin riittävää / liian vähäistä?

Mikäli ollut liian vähäistä, miten ohjaajat voisivat toimia paremmin vuorovaikutuksen edistämiseksi?

27. Onko maahanmuuttajanuorten kanssa toimiminen Oiva-toiminnassa muuttanut sinun suhtautumista heihin? Miten, miksi / miksi ei?

LIITTEIDEN LÄHTEET

Kivijärvi, Antti 2015. Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tutkimus maahanmuuttaja-taustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta. Väitöskirja.